

AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞIYLA MÜCADELEDE TEKNİK VE İDARİ YÖNTEM OLARAK ULUSAL MARKER

National Marker as a Technical and Administrative Tool in Fighting Oil Smuggling

Dr. Doğan GEDİK*

Geliş Tarihi: 10.02.2020 Kabul Tarihi: 04.06.2020

ÖZET

Ülkemizde akaryakıt kaçakçılığı mücadele edilmesi gereken önemli bir sorun olduğundan, dolaşımda olan akaryakıtın, petrol piyasasına yasal yollardan girip girmediğinin tespit edilerek, kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 18 inci maddesi ile Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik uyarınca ulusal marker uygulaması 01/01/2007 tarihinde başlamıştır. Ulusal marker uygulamasının ilk zamanlarında yaşanan bazı teknik zorluklara rağmen, sonraki süreçte yapılan iyileştirmeler ve ilgili kurumlar ile sektörün çabaları sonucunda uygulamadaki sorunlar büyük ölçüde aşılarak olumlu bir noktaya gelinmiş ve petrol piyasasında en önemli denetim araçlarından biri olmuştur

Anahtar Kelimeler: Ulusal marker, denetim, suç, kabahat.

ABSTRACT

In Turkey, oil smuggling is an important problem that needs to be tackled. To ascertain whether the oil in circulation entered the country by lawful means and to prevent smuggled and non-standard oil from being sold, a national marker was adopted on 1 January 2007. This was done pursuant to art. 18 of the 5015 numbered Act on the Oil Market and the Regulation on the Application of the National Marker in the Oil Market. While there have been technical difficulties in the beginning, over time improvements were made and thanks to the efforts of the relevant authorities and the sector, they have been to a large extent overcome. It has now become one of the most important tools of control in the oil market.

Key words: National marker, control, crime, misdemeanor.

* İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Hakimi, e-posta: dogangedik@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6131-9726.

GİRİŞ

Ülkemizde 1990'lı yılların başından itibaren akaryakıt kaçakçılığı; diğer kaçakçılık türleri arasında giderek önemli bir yer tutmaya ve ülke ekonomisini tehdit etmeye başlamış; 2000'li yıllarda yıllık 2 ila 5 milyar ABD Doları arasında bir vergi geliri kaybına yol açacak boyutlara ulaşmıştır¹. Bu kaçakçılık türü aynı zamanda haksız rekabet ve haksız kazanca neden olmuş, kara paranın aklanmasında kullanılmış, sınır ticaretinin ülke aleyhine gelişmesine yol açmıştır. Yine bölgesel ve sektörel muafiyetlerin amacına ulaşmasını engellemiş ve yasa dışı örgütlere sermaye sağlamıştır. Öte yandan kaçakçılık nedeniyle piyasadaki akaryakıt kalitesi önemli ölçüde bozulmuş, kalitesiz akaryakıtı kullanan tüketiciler hem ekonomik hem de sağlık açısından ciddi zararlara uğramış, çevre kirliliği artmış, kamu düzeni bozulmuştur².

Akaryakıt kaçakçılığı sonucu ortaya çıkan bu olumsuz sonuçları önleme isteği, bu faaliyetlerin önüne geçmek için yeni, pratik ve ucuz denetim yöntemleri geliştirmek adına yapılan çalışmaların itici gücünü oluşturmuştur. Bu çalışmalar neticesinde, özellikle akaryakıt kaçakçılığı ile belli amaçlar için tahsis edilen akaryakıtın amaç dışı kullanımını önlemek, keza akaryakıtın menşeyini tespit etmek açısından laboratuvar analizlerine oranla daha ucuz ve pratik bir piyasa denetim enstrümanı olarak *marker* uygulaması ortaya çıkmıştır³.

Akaryakıt kaçakçılığının ekonomiye, araçlara, insan sağlığına ve çevreye verdiği bu büyük zararların araştırılması ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla *Türkiye Büyük Meclisi'nde Araştırma Komisyonu* kurulmuş ve Komisyon yaptığı çalışmalar sonucunda 16.06.2005 tarih ve 10/238 esas nolu raporu hazırlamıştır⁴. Söz konusu raporda akaryakıt kaçakçılığının önlenmesine yönelik çözüm önerilerine de yer verilmiş ve kaçak petrolü

¹ Akaryakıt kaçakçılığının nedenleri, yöntemleri ve sonuçları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Gedik, Doğan**, 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na Göre Akaryakıt Kaçakçılığı Suçları, Ankara 2018, s. 41 vd.

² **Kayıkçı, Mehmet Suat**, Petrol Piyasası Hukuku, İstanbul 2015, s.167-168.

³ **Kayıkçı**, s.166.

⁴ "2004 yılının son günlerinde elime geçen bir araştırma sonucu, 1996-2003 yılları arasında, araç sayısı ile akaryakıt tüketiminin birbirine orantılı olmadığını gösteriyordu. Araştırma, araç sayısı artarken, akaryakıt tüketimi artış oranının çok data alt düzeyde kaldığını iddia ediyordu. Oysa ki, en küçük bir matematik hesabı bile, bu tip artışların oransal değerde uyum sağlayacağı sonucunu sunar bize. Araştırma iddialarının kayda değer olduğunu düşünerek, kendimiz de bir araştırma içine girdik. Gördük ki, kişisel araştırmamız, hukuki bir zemine oturmadan ve Meclis desteği olmadan, işlevsel bir anlam taşımayacak. Bu amaçla 2005 yılı Şubat'ın da, akaryakıt kaçakçılığının başta ekonomi olmak üzere, çevre ve insan sağlığına verdiği zararların araştırılmasına yönelik bir komisyonun kurulması için çalışma başlattık" (TBMM Akaryakıt Kaçakçılığını Araştırma Komisyonu Başkanı **Vahit Kiler**, Akaryakıt Koker Yakıt Olmasın, s. 19 vd. www.eleletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, son erişim tarihi:03/03/2020).

yasal petrolden ayıran “ulusal marker” uygulamasının başlatılması çözüm önerileri arasında gösterilmiştir⁵.

Nitekim yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan temin olunan petrolün doğrudan veya işlenerek güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içerisinde kullanıcılara sunumuna ilişkin piyasa faaliyetlerinin şeffaf, eşitlikçi ve istikrarlı biçimde sürdürülmesi için yönlendirme, gözetim ve denetim faaliyetlerinin düzenlenmesini sağlamak üzere hazırlanan 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu (PPK), 20/12/2003 tarihli ve 25322 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 18. maddesinde ulusal düzeyde bir marker uygulaması başlatılması yönünde bir hükme yer verilmiştir. Anılan 5015 sayılı Kanunun 18. maddesinde petrol piyasasında serbest dolaşımda olan akaryakıtın, piyasaya yasal yollardan girip girmediğinin tespit edilebilmesi, kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan (EPDK) lisans alarak piyasada faaliyet gösteren rafinerici ve dağıtıcı şirketlerin yurt içinde pazarlayacakları akaryakıtta, EPDK'nın belirleyeceği şart ve özellikte marker eklemesi ve EPDK'nın ulusal marker kontrolünü de içeren idari ve teknolojik yöntemler ile bir denetim sistemi kurması gerektiği hükme bağlanmıştır⁶.

Bu çalışmada, akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede teknik ve idari bir yöntem olarak ulusal marker uygulamasına dair usul ve esaslar üzerinde durulacak ve uygulamaya başladığı tarihten bu yana, konuluş amacını gerçekleştirme konusunda aldığı yol değerlendirilmeye çalışılacaktır.

⁵ TBMM, Akaryakıt Kaçakçılığının Ekonomiye, İnsan ve Çevre Sağlığına Verdiği Zararın Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (10/238), 2005 (TBMM Araştırma Raporu 2005 olarak anılacaktır).

⁶ “Ulusal marker” Madde 18- (Değişik birinci fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) “Yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca Kurumun belirleyeceği şart ve özellikte ulusal marker eklenir. Biyoyakıt ilk üretim merkezleri ile tasfiye edilecek akaryakıt için ulusal marker ekleme noktaları Kurum tarafından belirlenir. Ulusal marker ekleme işlemleri Kurumca yetki verilen bağımsız gözetim firmalarının nezaretinde Kurumun bağımsız yetki verilen bağımsız gözetim firmalarının nezaretinde Kurumun belirleyeceği usul ve esaslara göre yapılır. Ulusal marker ekleme işlemlerinde meydana gelecek usulsüzlüklerden lisans sahibi ile bağımsız gözetim firmaları müştereken sorumludur. (Değişik ikinci fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) Ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahipleri, her yıl kasım ayı içinde takip eden yıla ait pazarlama projeksiyonlarını Kuruma bildirir ve bu projeksiyona göre Kurumca temin edilecek ulusal marker, Kurumca belirlenecek usul ve esaslara göre akaryakıtta eklenmek üzere ilgili lisans sahiplerine teslim edilir. Kurum, ulusal marker ve idarî ve teknolojik yöntemler ile bir denetim sistemini kurar. Valilikler, görevli elemanların başvurusu halinde denetim amaçlı alınacak numunelerin kullanıcı ve bayilerden alınmasını ve emniyetini sağlamakla yükümlüdür. (Değişik dördüncü fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) Numunelerde yapılacak testlerde ulusal markerin gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde, 19 uncu madde hükümleri uygulanır.”

I. ULUSAL MARKER KAVRAMI

Marker kelime olarak belirleyici, işaretleyici anlamına gelmektedir. Ulusal marker ise, yurt içinde piyasaya yasal olarak sokulan ürünleri belirlemek amacıyla kullanılan bir işarettir⁷. Nitekim 5015 sayılı Kanununun 2'nci maddesinin 44'üncü bendinde, "*Ulusal marker; akaryakıt rafineri çıkışında veya gümrük girişinde eklenecek katkı*" olarak tanımlanmıştır. 12.04.2006 tarihli ve 26137 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğin" 3/1-g maddesinde ise; "*Ulusal marker: Akaryakıt; rafineri çıkışında, gümrük girişinde, sanayide yan ürün olarak veya diğer şekillerde üretilen veya tasfiye edilmiş kaçak akaryakıttan teknik düzenlemelere uygun olan akaryakıt veya benzin türlerine harmanlanacak etanole ticari faaliyete konu edilmeden önce eklenecek ve akaryakıtın özelliklerini bozmayacak niteliği haiz kimyasal ürünü, ifade eder*" şeklinde tanımlanmıştır.

Adı geçen Yönetmeliğin (Ulusal Marker Yönetmeliği olarak anılacaktır) 5.maddesinde ulusal markerin ekleneceği akaryakıt türleri düzenlenmiştir. Maddeye göre, "*ulusal markerin ekleneceği akaryakıt türleri; benzin türleri, nafta (hammadde, solvent nafta hariç), gazyağı, motorin türleri ve biodizeldir. Kurumdan izin alınması ve sonrasında belgelendirilmesi kaydıyla Ar-Ge ve test amaçlı olarak yurt dışından temin edilen ve ulusal marker uygulaması kapsamında bulunan referans test yakıtlarına ulusal marker eklenmez*".

5015 sayılı Kanun ve Ulusal Marker Yönetmeliği uyarınca, 01.01.2007 tarihi itibarıyla, rafineri çıkışı, gümrük girişi ve biyodizel üretim tesislerinde benzin, motorin ve biyodizel türlerinin işaretlenmesi ile ulusal marker uygulaması başlamıştır. Bugün için ulusal marker, benzin, motorin, biyodizel, yakıt nafta ve gazyağı ürünlerine eklenmektedir.

Ulusal markerin **üretimi, teslimi ve iade alınması işlemleri** yetkili kuruluş olarak sadece TÜBİTAK tarafından yapılabilmektedir⁸. Gerçekten de ulusal marker uygulaması, EPDK ile TÜBİTAK arasında 17.03.2006 tarihinde yapılan iş birliği protokolü ile TÜBİTAK Enstitülerinin tasarım, üretim ve yönetimini üstlendiği bu proje kendi imkân ve kabiliyetlerimizin kullanıldığı milli bir projedir. TÜBİTAK Ulusal Metroloji Enstitüsü (UME) tarafından tasarlanan,

⁷ **Aslan, İ.Yılmaz**, Enerji Hukuku Cilt 2: Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Ankara 2008, s. 89. Ulusal markerle ilgili tanımları, genel emniyet tedbirlerini, ulusal markerin; talep, temin, teslim, taşınma ve muhafazasını, ulusal markerle işaretleme işlemlerini, ölçümleme, raporlama ve müdahale gereklerine ilişkin açıklamaları kapsayan kılavuz için bkz. **Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Ulusal Marker İle İşaretleme Kılavuzu**, (<http://www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8008>, son erişim:03/03/2020).

⁸ **Yaşar, Rauf Fırat**, Akaryakıt Kaçakçılığına Karşı Mücadelede Ulusal Markerin Yeri, Uzman Gözüyle Enerji Dergisi, Mayıs - Haziran 2018, s. 34.

geliştirilen ve üretilen Ulusal Marker, kimyasal ve DNA tabanlı bir akaryakıt işaretleme⁹ aracıdır¹⁰.

TÜBİTAK BİLGEM (Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi) tarafından geliştirilen saha kontrol cihazları, 2012 yılında faaliyet göstermeye başlayan Gezici Ulusal Marker Referans Cihazı ve ulusal marker etken maddeleri sertifikalı referans malzemelerinin sisteme dahil edilmesi ile ulusal marker denetim altyapısı daha da geliştirilmiştir. TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilen saha kontrol cihazları¹¹ ile sahada ölçümü yapılan numuneler TÜBİTAK UME'nin geliştirdiği ölçüm sistemi ile Bölge Referans Laboratuvarları'nda nihai olarak ölçülmektedir¹².

II. DİĞER ÜLKELERDE MARKER UYGULAMASI

Yurt dışı uygulamaları ele alındığında, gelişmiş ülkelerin çoğunda marker uygulaması yapıldığı görülmektedir. Dünyada marker uygulamaları farklı amaçlarla belli ürünler düzeyinde uygulanmaktadır¹³.

Avrupa'da hem vergisel farklılıklar hem de kalite konuları sebebiyle farklı marker uygulamaları bulunmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde zorunlu olarak uygulanan mali marker (Euromarker) mücadelede yeterli olmadığından farklı boya ve markerler de kullanılmaktadır. Uygulamalar arasındaki temel ayırım, aktif marker – pasif marker farklılığıdır. Pasif marker uygulamasında, kullanım amacına göre diğer akaryakıt türlerine oranla daha az vergi içeren

⁹ “TUBİTAK tarafından hali hazırda üç çeşit UM üretilmektedir: Benzin ve motorin türleri ile biodizelin işaretlenmesinde kullanılan İŞARETR, gazyağı ve yakıt naftanın işaretlenmesinde kullanılan İŞARETR-GN ve benzine harmanlanan etanolün işaretlenmesinde kullanılan İŞARETR-BE” (Yaşar, s.34).

¹⁰ **Gören, Ahmet Ceyhan**, Türkiye’de Ulusal Marker Uygulaması: 10. Yıl, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Ocak 2016, Yıl 28, Sayı 325, s.17. Ulusal Marker bir bileşenler bütünüdür. Bu bileşenler bütünü Ulusal Marker ölçüm cihazları ile entegre şekilde çalışır. Ulusal Marker TÜBİTAK UME Kimya Grubu, Organik Kimya ve Biyoanaliz (DNA) laboratuvarlarında öncelikle laboratuvar ölçeğinde pilot olarak üretilir, daha sonra yine TÜBİTAK UME’de kurulu bulunan Ulusal Marker üretim tesisinde büyük ölçekte üretilir ve gerekli sertifikasyon aşamalarından sonra rafineri ve dağıtıcı lisansı sahibi firmalara EPDK’nın onayıyla TÜBİTAK UME’de teslim edilir (**Gören**, s. 17).

¹¹ Ulusal marker kontrolleri için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ile İçişleri Bakanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolleri kapsamında petrol piyasası denetimlerinde kullanılmak üzere Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığına teslim edilen Ulusal Marker Kontrol Cihazları (Marker XP) kullanılacaktır (Ulusal Marker Uygulaması konulu 2007/25 nolu Başbakanlık Genelgesi, 15 Ekim 2007, Resmî Gazete Sayı : 26671).

¹² <http://www.ume.tubitak.gov.tr/tr/projeler/akaryakitlar-icin-ulusal-marker-sisteminin-gelistirilmesi-ve-surekli-guncellenmesi-epdk> (erişim tarihi:01.01.2016)

¹³ İbiş, Mehmet, Türkiye’de Ulusal Marker Uygulamaları, Enerji Uzmanları Derneği Yayını, Ankara 2018, s. 6.

veya vergiden muaf tutulan belli bir akaryakıt turu işaretlenir. Aktif marker uygulamasında ise piyasaya yasal yollardan girişi yapılan tüm akaryakıt türlerinin işaretlenmesi esastır¹⁴.

AB Komisyonu, 13/07/2001 tarihli ve 2001/574/EC sayılı Kararıyla; 95/60/EC sayılı Direktif kapsamında üye ülkelerce kullanılmakta olan değişik markerler yerine 01/08/2002 tarihinden itibaren tüm üye ülkelerin ortak bir mali marker kullanmalarını öngörmüş ve ortak kullanılacak olan bu markeri, “Solvent Sarı 12452” olarak belirleyerek, buna “Euromarker” adını vermiştir. Euromarker’in uygulama kapsamındaki petrol ürünlerine ekleme oranı ise “Litre başına en az 6 mg” olarak belirlenmişken, daha sonra (22/06/2006 tarihli ve 2006/428/EC sayılı Kararıyla) bu oranın “Litre başına en az 6 mg, en çok 9 mg” olması kararlaştırılmıştır¹⁵.

Hindistan’da sadece gazyağını kapsar şekilde ulusal marker uygulamasına Ocak 2006 tarihinde başlanmıştır. Marker uygulamasıyla benzin ve motorin gibi ulaştırma yakıtlarının kalitesinin korunması ve diğer akaryakıt türlerine göre çok daha ucuza yapılan gazyağı satışının devam ettirilebilmesi hedeflenmektedir. Markerle işaretlenmiş gazyağının, motorin veya benzine karıştırılması halinde yapılacak basit bir testle bu husus tespit edilebilecektir. Uygulama, Petrol ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının denetim ve gözetiminde sürdürülmektedir¹⁶.

Türkiye benzeri bir uygulama ise Sırbistan’da 01.02.2014 tarihinde başlamıştır. Uygulama üretilen veya ithal edilen benzin ve motorinin işaretlenmesini gerektirmektedir. Petrol şirketlerinin deposunda her bir sevkiyat (tanker veya tekne) işaretlenmektedir. Sahada ilk aşama tespitinin yapılabilmesi amacıyla NIRF (near-infrared fluorescent) içermesi gereken akaryakıt el cihazları ile konsantrasyon ölçümüne tabi tutulmaktadır¹⁷.

1970’li yıllarda ABD Ordusu ve Kuzey Atlantik İttifakı’nın kullandığı askeri yakıtların, yanlışlıkla karıştırılmaması ve askeri amaçlar dışında kullanılmaması amacıyla renklendirilmesi şeklinde marker uygulamasından söz edilmektedir. Ancak ulusal düzeyde ilk uygulama, içerdiği yüksek kükürt oranı nedeniyle karayolu araçlarında kullanımı sakıncalı olan motorin ve gazyağının işaretlenerek diğer motorin ve gazyağı türlerinden ayırt edilmesi şeklinde 1993 yılında ABD’de başlamış ve bu uygulama, vergi oranı düşük tutulan diğer motorin ve gazyağı türlerini de kapsayacak şekilde genişletilerek vergi kaçakçılığı ile mücadelede kullanılmaya başlamıştır¹⁸. Çevre Koruma Ajansı tarafından başlatılan marker uygulamasının vergiden muaf tutulan akaryakıt

¹⁴ Avrupa Birliği üye ülkelerinde boya ve marker uygulamalarına dair tablo için bkz. **Yaşar**, s. 38.

¹⁵ İbiş, s.9.

¹⁶ İbiş, s. 13

¹⁷ **Yaşar**, s.38-39

¹⁸ **Kayıkçı**, s. 166.

türlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesinden sonra kullanılacak olan marker ve ekleme oranı yeniden belirlenmiş ve 1000 varil akaryakıtın, 3.9 pound “Solvent Kırmızı 164”le işaretlenmesi gerektiği düzenlenmiş olup, uygulama bu şekilde devam etmektedir¹⁹.

Ülke geneli uygulamaların haricinde şirketler de marka güvenilirlikleri için kendi işaretleyicilerini yaygın olarak kullanmaktadırlar. Gerçekten de marker teknolojisinin gelişmesiyle birlikte akaryakıt piyasasının önemli aktörlerinden akaryakıt dağıtım şirketleri, ürünlerinin kalite güvenliğinin sağlanması, piyasadaki diğer ürünlerle karıştırılmaması, sözleşme imzaladıkları bayilerde sadece kendi ürünlerinin satılmasını güvence almak gibi ticari amaçlarla pazar paylarını artırmak üzere şirket markeri uygulamasına geçmişlerdir²⁰.

Yurt dışı uygulamalara ve değerlendirmelere bakıldığında, dünya genel boya ve marker piyasasının yıllar içerisinde büyüdüğü görülmekte ve büyüme trendinin devam edeceği anlaşılmaktadır. Artış trendinin arkasında, kullanıcılarının akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede markeri etkili bir araç olarak görmelerinin yattığı değerlendirilmektedir²¹. Ayrıca şunu da söylemeliyiz ki, ülkemizdeki gibi Dünyada bağımsız düzenleyici ve denetleyici bir otoritenin marker uygulamasının içinde olduğu bir örnek bulunmamaktadır. Marker uygulamasının maliye veya enerji alanındaki idareler tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Değineceğimiz üzere Türkiye’de marker uygulamasının merkezinde bağımsız bir düzenleyici ve denetleyici otorite olan EPDK yer almaktadır²².

III. ÜLKEMİZDE BİR DENETİM SİSTEMİ OLARAK ULUSAL MARKER UYGULAMASI

Ulusal marker uygulaması; formülü gizli bir sıvının akaryakıtı karıştırılması ve sonrasında bu sıvının akaryakıt içerisinde yeterli şart ve seviyede olup olmadığının kontrolü olarak özetlenebilir. Karar verme işlemi bu kadar kolay hale getiren uygulama arka tarafında teknolojiye, iletişime ve işbirliğine dayalı bir yapıyı barındırmaktadır²³.

5015 sayılı Kanun; petrol piyasasında yürütülecek faaliyetlerin ilgili düzenlemelere uygunluğunun denetimi konusunda asıl yetki ve görevi bir bağımsız idari otorite olan EPDK’ya vermiştir. Anılan Yasa EPDK’yu, ulusal markeri merkezine alan ve bunun etrafına bir takım idari ve teknolojik yöntemleri (baya otomasyon sistemi, ödeme kaydedici cihaz uygulaması,

¹⁹ İbiş, s. 7.

²⁰ Yaşar, s. 36; Kayıkçı, s.167.

²¹ Yaşar, s. 39.

²² İbiş, s. 14.

²³ Yaşar, s. 34.

akaryakıt kalite izleme sistemi gibi²⁴) eklemek suretiyle bir denetim sistemi kurmak ile görevlendirmiştir²⁵. EPDK özel ve genel kolluk birimleri ile birlikte petrol piyasasında denetime yönelik yoğun çaba sarfetmekte olup Kurum bütçesinin yaklaşık üçte birini bu alana aktarmaktadır²⁶.

Ülkemizde akaryakıt kaçakçılığı mücadele edilmesi gereken önemli bir sorun olduğundan, dolaşımda olan akaryakıtın, petrol piyasasına yasal yollardan girip girmediğinin tespit edilerek, kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla 5015 sayılı Kanununun 18 inci maddesi ile Ulusal Marker Yönetmeliği²⁷ uyarınca ulusal marker uygulaması 01/01/2007 tarihinde başlamıştır²⁸. Bir denetim mekanizması olarak başlatılan ulusal marker uygulaması sonucu, ülke içerisinde yasal olarak serbest dolaşıma giren akaryakıt ile yasal olmayan akaryakıt ayrıştırılarak, ürün ikmal zincirinin her aşamasında ürün kalite denetimi yapılabilmekte ve kaçak akaryakıtın yurt içinde piyasaya arzı ve standart dışı akaryakıtın diğer akaryakıt ile karıştırılarak piyasaya sunulması engellenmekte ve böylece piyasaya sunulan akaryakıtın standartlara uygun olması sağlanmaktadır²⁹.

Bu uygulama gereğince, petrol piyasasında serbest dolaşımda olan petrol ürünlerinin piyasaya yasal yollardan girip girmediğinin tespit edilebilmesi,

²⁴ Bu sistemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Gedik**, s.102 vd.

²⁵ **Gedik**, s.496.

²⁶ **Demircioğlu, Mustafa Yaşar**, Petrol Ürünleri Piyasasında Devlet Kontrolü ve İdari Müdahaleler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2010,s.vi.

²⁷ Ulusal markerin stratejik önemi ve teknik boyutunun kapsamı dikkate alınarak, Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe sokulmuştur. Bu Yönetmeliğin amacı, kaçak akaryakıt ticaretinin önlenmesi için ulusal pazarda, akaryakıtlara ulusal markerin eklenmesi için gerekli usul ve esasların ortaya konulmasının kurallarının, detaylı bir şekilde düzenlenmesidir (**Ayaz, Bilal, Türk Petrol Piyasası Düzeninde Kabahatler Ve Yaptırımları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2019, s.59).

²⁸ **EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013**, s. 192. **Atay, Hakan**, Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Getirilmiş Yeni Yöntem :Ulusal Marker, s. 21 vd (www.eleletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, son erişim tarihi:04/08/2017). Ulusal Marker, TÜBİTAK UME tarafından geliştirilmiş olup sürekli olarak güncellenmektedir. TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilen saha kontrol cihazları, 2012 yılında faaliyete göstermeye başlayan Gezici Ulusal Marker Referans Cihazı ve ulusal marker etken maddeleri sertifikalı referans malzemelerinin sisteme dahil edilmesi ile ulusal marker denetim altyapısı daha da geliştirilmiştir. TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilen saha kontrol cihazları ile sahada ölçümü yapılan numuneler TÜBİTAK UME'nin geliştirdiği ölçüm sistemi ile Bölge Referans Laboratuvarları'nda nihai olarak ölçülmektedir (<http://www.ume.tubitak.gov.tr/tr/projeler/akaryakitlar-icin-ulusal-marker-sisteminin-gelistirilmesi-ve-surekli-guncellenmesi-epdk> (erişim tarihi:01.01.2016)).

²⁹ **Arslan, Cem Barlas**, Akaryakıt Üzerindeki Vergi Yükü, Ankara 2015, s. 43. **EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013**, s. 195.

kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla EPDK'dan lisans alarak piyasada faaliyet gösteren rafinerici ve dağıtıcı şirketler, yurt içinde pazarlayacakları petrol ürünlerine, EPDK'nın belirleyeceği şart ve özellikle marker ekleyecektir. Ülkemizde 01/01/2007 tarihinde başlayan bu uygulama ile EPDK'nın, "ulusal marker kontrolü" adlı teknolojik yöntemle piyasada etkin bir denetim sistemi kurduğunu³⁰ söyleyebiliriz.

01.01.2007 tarihinden bu yana ülkemizde dolaşımda bulunan akaryakıtta, kaçak ve standart dışı ürün satışının önlenmesi amacıyla ulusal marker eklenmektedir. Bugün için benzin, motorin, biyodizel, yakıt nafta ve gazyağı ürünlerine eklenen ulusal marker ile devletimizin vergi kaybının önlenmesi amaçlanırken tüketicinin de teknik kriterlere uygun olmayan akaryakıt kullanmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Ulusal markerin eklenmesiyle ürünün yasal yollardan ülkemize girmiş bir ürün olduğu belgelenecek ve piyasada kullanılan akaryakıt ürünlerinin standarda uygun bir ürün olması sağlanacaktır. Özellikle akaryakıt kaçakçılığının tespit ve kanıtı olarak değerlendirildiğinde, ulusal markerin piyasaya düzen getirilmesinde çok ciddi katkıları olduğu görülmektedir. Ülkemiz için ciddi bir piyasa denetim aracı olarak işlev görmekte olan ulusal marker, akaryakıt ve vergi kaçakçılığı yapılmasını önleyerek ülke kaynaklarının verimli kullanılmasının önünü açmaktadır³¹.

A. Ulusal Markerin Ekleneyeği Akaryakıt Türleri, Ekleme Yerleri ve Lisans Sahipleri

a. Ulusal Markerin Ekleneyeği Akaryakıt Türleri

PPK'nın 6455 sayılı Yasa ile değişik 18.maddesinde, "Yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca Kurumun (EPDK) belirleyeceği şart ve özellikle ulusal marker eklenir" hükmü yer almaktadır. Düzenlemeden de anlaşıldığı üzere, ulusal marker yurt içinde pazarlanacak olan "akaryakıt" ile "akaryakıtla harmanlanan ürünlere"³²

³⁰ **Balcı, Murat**, Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanununda Düzenlenen Kabahatler, Ankara 2010, s.16.

³¹ **Gören**, s.21.

³² Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmeliğin 4/i.maddesinde, "Akaryakıtla harmanlanan ürünler: Metil tersiyer bütil eter (MTBE), Etanol vb. (yerli tarım ürünlerinden denatüre olarak üretilenler ile biodizel hariç) akaryakıt ile eşdeğer vergiye tâbi olan ve olacak ürünler" olarak tanımlanmıştır. "Harmanlama" ise aynı Yönetmelikte, "Akaryakıtın ismini değiştirmeksizin, niceliğini ve niteliğini değiştirecek ölçüde akaryakıtla harmanlanan ürün ilavesi" olarak tanımlanmıştır (m.4/z-aa)

eklenecektir³³. Akaryakıt sayılacak ürünler, 5015 sayılı Kanununun 2.maddesinde “Benzin türleri, nafta (hammadde, solvent nafta hariç), gazyağı, jet yakıtı, motorin türleri, fuel-oil türleri ile Kurum (EPDK) tarafından belirlenen diğer ürünler” olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan, akaryakıttaki ulusal marker seviyesinin düşmemesi için harmanlama ürünlerine de ulusal marker eklenmesi gerekmektedir³⁴. Dolayısıyla akaryakıt sayılan bu ürünler ile bunlarla harmanlanan ürünlere de ulusal marker eklenecektir.

“Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik”, 3/1-a. maddesinde “akaryakıtı”, “Benzin türleri, nafta (hammadde, solvent nafta hariç), gazyağı, jet yakıtı, motorin türleri, fuel-oil türleri ile biodizeli, ifade eder” şeklinde tanımlayarak “biyodizeli” de akaryakıt türü olarak saymış ve 5.maddesinde de, “Ulusal markerin ekleneceği akaryakıt türleri; benzin türleri, nafta (hammadde, solvent nafta hariç), gaz yağı, jet yakıtı, motorin türleri, fuel oil türleri ve biodizel” olarak belirtmiştir. 5.maddenin devamında da EPDK’dan izin alınması ve sonrasında belgelendirilmesi kaydıyla Ar-Ge ve test amaçlı olarak yurt dışından temin edilen ve ulusal marker uygulaması kapsamında bulunan referans test yakıtlarına ulusal marker eklenmeyeceği belirtilmiştir.

5015 sayılı Kanununun 18.maddesinde, herhangi bir akaryakıt türünü ulusal marker uygulamasından muaf kılan bir düzenleme bulunmadığı gibi ulusal markerin ekleneceği yakıt türünün belirlenmesi hususunda EPDK’ya tanınmış bir yetki de bulunmamaktadır³⁵. Bununla birlikte 29/12/2012 tarihli ve 28512 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile; ulusal markerin ekleneceği akaryakıt türleri içerisinde “jet yakıtı” ve “fuel oil” türleri çıkarılmış, akaryakıt türleri içinde sayılan “nafta” ve “gazyağı türleri”ne ise 01/07/2013 tarihinden itibaren ulusal marker ekleneceği düzenlenmiştir³⁶. Böylelikle uygulama, sadece benzin, motorin ve biodizel türlerini kapsayacak

³³ Kayıkçı, s.172.

³⁴ 6455 sayılı Yasa ile 5015 sayılı PPK’nın 18.maddesinde yapılan değişiklik ile akaryakıtla harmanlanan ürünlere de ulusal marker eklenmesi öngörülmüştür. Aslında bu değişiklik ile yasa maddesi fiili duruma uygun hale getirilmiştir. Çünkü akaryakıttaki **ulusal marker seviyesinin düşmemesi için** harmanlama ürünlerine de ulusal marker eklenmesi gerekmekte olup uygulamanın başladığı günden bu yana da harmanlama ürünlere de ulusal marker eklenmektedir (Kayıkçı, s.172; Örs, **Cengiz Ozan**, İdare Hukuku Açısından Petrol Piyasası, Ankara 2017, s.184).

³⁵ Kayıkçı, s.172.

³⁶ “Ulusal Markerin Ekleneceği Akaryakıt Türleri” başlıklı (Değişik:RG-29/12/2012-28512) 5.madde şu şekilde değiştirilmiştir: “ (1) Ulusal markerin ekleneceği akaryakıt türleri; benzin türleri, nafta (hammadde, solvent nafta hariç), gazyağı, motorin türleri ve biodizeldir. Kurumdan izin alınması ve sonrasında belgelendirilmesi kaydıyla Ar-Ge ve test amaçlı olarak yurt dışından temin edilen ve ulusal marker uygulaması kapsamında bulunan referans test yakıtlarına ulusal marker eklenmez.”

şekilde başlamış, nafta ve gazyağı ise 01/07/2013 tarihi itibarıyla uygulama kapsamına alınmıştır. Jet yakıtı gibi havacılık yakıtları ile fuel oil türleri ise teknik gerekçelerle uygulama kapsamı dışına çıkarılmıştır³⁷.

Türkiye karasularından ve hava sahasından transit olarak geçecek veya Türkiye'den yurt dışına çıkış yapacak deniz ve hava araçlarına vergisiz (ÖTV'siz ve KDV'siz) olarak sağlanan ihrakiyenin, yurt içi piyasaya girişi olmadığından bu kapsamda satılan akaryakıt ulusal marker uygulaması kapsamında değildir. Buna karşılık ÖTV'siz ve KDV'siz ihrakiye alma hakkı olmayan ve yurt içi sayılan karasularında faaliyet gösteren deniz araçlarına ÖTV muafiyetli veya tam vergili ihrakiye olarak satılan akaryakıt ise, ulusal marker uygulaması kapsamında işletilmektedir³⁸.

b. Ekleme Yerleri

5015 sayılı Kanununun 18.maddesi uyarınca *ulusal* marker, akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere *rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde* eklenecektir. *Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğin* 6.maddesine göre ise, ulusal marker, yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta, rafineri çıkışında, gümrük girişinde, sanayide yan ürün olarak veya diğer şekillerde üretilen veya tasfiye edilmiş kaçak akaryakıttan teknik düzenlemelere uygun olan akaryakıtta veya benzin türlerine harmanlanacak etanole ticari faaliyete konu edilmeden önce, ilgili lisans sahibi tüzel kişiler tarafından Kurumca belirlenecek şart ve özellikte ve *bağımsız gözetim firması*³⁹ nezaretinde eklenir. Gümrük girişinde ulusal marker ekleme işlemi, ancak ithalat işlemlerini tamamlayan ilgili lisans sahibi tarafından gerçekleştirilebilir. Ancak ithalatın gerçekleşmesine rağmen, lisansın iptal edilmesi veya sona ermesi nedeniyle ulusal markerin eklenemediği durumlarda ulusal marker başvurusu yapılması halinde konu Kurul tarafından değerlendirilir.

³⁷ **Kayıççı, s.172; EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013, s. 195.**

³⁸ **Demircioğlu, s.285.** ÖTV alınmadığından perakende satış fiyatı çok daha düşük olan ÖTV muafiyetli ihrakiye olarak satılan akaryakıt da yurt içine satılan akaryakıt türleri ile aynı markerle işletilmektedir. Hal böyle olunca ÖTV muafiyetli ihrakiyenin daha sonra karaya çıkarılarak satılması veya yurt içi piyasadaki akaryakıtta karıştırılması halinde ulusal marker kontrollerinde, bu durumun tespiti imkanı kalmamaktadır. Kolluk birimleri tarafından yapılan denetimlerde gerek jet yakıtı ve gerekse denizcilik sektöründe kullanılan sıfır ÖTV'li yakıtların bayilerde satılan akaryakıtın yaklaşık dörtte bir fiyatında olması nedeniyle akaryakıtı düşük maliyetle temin edip yüksek fiyattan satma amacını taşıyan kişilerin çeşitli yollara başvurdukları görülmüştür (**Demircioğlu, s.285**).

³⁹ "Bağımsız gözetim firması: İlgili lisans sahipleri tarafından görevlendirilecek, petrol ve petrol ürünlerinin miktar kontrolü ile numune alımı ve bu işlemler ile ulusal marker ekleme işlemlerine nezaret alanlarında Türk Akreditasyon Kurumundan veya Türk Akreditasyon Kurumu ile karşılıklı tanıma anlaşması bulunan akreditasyon kurumlarından akredite olmuş ve Kurum tarafından yetkilendirilmiş kuruluşları, ifade eder" (Ulusal Marker Yönetmeliği m.3/1-h).

Bu çerçevede ulusal markerin akaryakıtta ekleneceği noktalar; rafineri çıkışı, gümrük girişi, ve sanayide yan ürün olarak veya diğer şekillerde üretilen veya tasfiye edilmiş kaçak petrolden teknik düzenlemelere uygun olan akaryakıtın ticari faaliyete konu edildiği yerdir. Biyodizele, dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından biodizel üretim tesisinde, ticari faaliyete konu edilecek olan tasfiye edilmiş kaçak petrolden teknik düzenlemelere uygun akaryakıtta ise yine dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından depolama tesisi girişinde ulusal marker eklenebilmektedir. Bu yerlerde ulusal marker ekleme işlemi yapılabilmesi için söz konusu tesislerde, belirlenen yer ve koşullarda, doğru, hassas ve izlenebilir ölçüm sonucu alınabilecek şekilde ekleme (enjeksiyon) yapılabilecek teknik özelliklere sahip, otomatik dozaj kontrollü enjeksiyon donanımlarının temin ve tesis edilmesi ve işletme emniyetinin sağlanması; enjeksiyon cihazlarının ve ulusal marker ekleme noktalarının tesisin kayıtlı olduğu lisansa derç ettirilmesi gerekmektedir (5015 sayılı Kanun m.18; Ulusal Marker Yönetmeliği m.3, 6, 7)⁴⁰.

Ekleme noktasında akaryakıtta ulusal marker eklendikten sonra, kendilerine verilen ulusal marker konsantrasyonu cihazı aracılığıyla ilgili lisans sahipleri tarafından akaryakıttaki marker konsantrasyonu ölçülmekte ve akaryakıt piyasaya sunulmaktadır.

c. İlgili Lisans Sahipleri

5015 sayılı Kanununun 6455 sayılı Yasa ile değişik 18.maddesinde, yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere ulusal marker ekleme yetkisi *rafinerici ve dağıtıcı lisans sahiplerine* verilmiştir. Ancak Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmelik, akaryakıtta ulusal marker ekleme yetkisini “rafinerici ve dağıtıcı lisans sahipleri”nin yanı sıra “*ihrakiye teslimi lisansı sahibi*”ne de vermiştir (m.3/1-b). Ulusal marker ekleme konusunda kanunda yetkilendirilmemiş olan ihrakiye lisans sahiplerinin de ikincil mevzuatla yetkilendirilmesi hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle eleştiriye maruz kalmıştır⁴¹.

İhrakiye teslimi lisansı sahipleri, ihtiyaç duydukları akaryakıtı, yurt içinden rafinerici, dağıtıcı ve diğer ihrakiye teslimi lisansı sahiplerinden satın alabildiği

⁴⁰ Demircioğlu, s.286; Kayıkçı, s.175.

⁴¹ “ İkincil mevzuatta yapılan düzenlemeler uygulamanın gereği ve yerinde olsa bile bir kamu kurumu ve idari organ olarak petrol piyasasıyla ilgili düzenleyici işlem yapma yetkisini Anayasa’dan ve 5015 sayılı Kanun’dan alan EPDK’nın, 5015 sayılı Kanunun belirlediği sınırların dışına çıkarak ulusal marker uygulaması kapsamında olan akaryakıt türlerini kapsam dışına çıkarma, ulusal marker ekleme yerleri ile yurt içinde pazarlayacağı akaryakıtta ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahiplerinin sayısını artırma Kanunla yükümlülük getirilmemiş olan lisans sahiplerini sorumlu tutma gibi bir yetkisinin olmadığı kanaatindeyiz” (Kayıkçı, s.173)

gibi ithal etmek suretiyle de temin edebilmektedir (5015 Sayılı Kanun m.9/3) . Bu nedenle EPDK, ithalat yapma yetkisi bulunan ihrakiye teslimi lisansı sahiplerine de ithal ettiği akaryakıt ulusal marker ekleme yükümlülüğü getirmiştir⁴².

B. Ulusal Markerin Talep Edilmesi, Teslimi ve Sorumluluğu

5015 sayılı Kanununun 18/2.maddesi gereğince, ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahipleri, her yıl kasım ayı içinde takip eden yıla ait pazarlama projeksiyonlarını Kuruma bildirir ve bu projeksiyona göre Kurumca temin edilecek ulusal marker, Kurumca belirlenecek usul ve esaslara göre akaryakıtta eklenmek üzere ilgili lisans sahiplerine teslim edilir.

Ulusal marker uygulama faaliyetleri ile ulusal markerin ilgili lisans sahibi tüzel kişilere teslimine ilişkin usul ve esaslar, son olarak (09.04.2007 tarih ve 26488 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1153 sayılı Kurul Kararını yürürlükten kaldıran) 5605-2 sayılı Kurul Kararı ile belirlenmiştir⁴³.

TÜBİTAK tarafından teslim edilen ulusal markerin güvenlik ve usulüne uygun kullanımından markeri teslim alan ilgili lisans sahibi tüzel kişi sorumludur⁴⁴. İlgili lisans sahibinin teslim aldığı markeri bir başka lisans sahibine veya bir başkasına vermesi, kullandırması veya üçüncü kişilerle ulusal marker ticareti yapması yasaklanmıştır⁴⁵.

C. Ulusal Markerin Akaryakıtta Eklenmesi ve Akaryakıtın Piyasaya Sunulması

İlgili lisans sahipleri, teslim aldığı ulusal markeri, talep formunda belirtilen

⁴² Demircioğlu, s.287.

⁴³ Ulusal Marker Uygulama Faaliyetleri ve Ulusal Marker Teslimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında 5605-2 sayılı Kurul Kararı 12 Haziran 2015 tarihli ve 29384 sayılı RG'de yayınlanmıştır.

⁴⁴ "2009 yılı içerisinde aldığı ulusal markerin bir kısmını aynı yıl içerisinde şirket talep formunda belirtilen tesis dışında Kurumun izni olmadan kullandığı açık olan davacı şirket hakkında 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi uyarınca idarî para cezası uygulanmasına ilişkin uyumsuzluk konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir." (Dan. İDDK, 09/03/2017, 2014/4214-2017/1117, UYAP)

⁴⁵ Kayıkçı, s.176. "Mücbir sebep sayılan haller ile bağımsız gözetim firmasının düzenlenecek tutanak ile tespit edilmiş olması ve ilgili lisans sahibi tarafından gerekli dikkatin gösterilmiş ve önlemlerin alınmış olması kaydıyla, tesislerinde kurulu enjeksiyon donanımlarında ulusal marker ekleme işlemi esnasında meydana gelen teknik arızalar sonucu oluşan ve geri kazanımı mümkün olmayan ulusal marker kayıpları hariç olmak üzere, teslim edilen ulusal markerin çalınması, kaybolması ve/veya ziyan olması halinde; ilgili lisans sahibi çalınan, kaybolan ve/veya ziyan olan ulusal marker bedelini Kurum hesabına yatırır. Ulusal marker bedelinin Kurum hesabına yatırıldığına dair belge Kuruma ibraz edilmeden ilgili lisans sahibine yeniden ulusal marker verilmez." (Ulusal Marker Yönetmeliği, m.6/2).

tesiste ve akaryakıt türüne, ilgili dönem içerisinde EPDK tarafından belirlenen şart ve seviyede eklemektedir. Ekleme işlemi, ulusal marker ekleme yerlerinde doğru, hassas ve izlenebilir ölçüm sonucu alınabilecek şekilde ekleme (enjeksiyon) yapılabilecek teknik özelliklere sahip, otomatik dozaj kontrollü enjeksiyon donanımları aracılığıyla yapılmaktadır (5015 sayılı Kanun m.18; Ulusal Marker Yön. m.8; 5605-2 sayılı Kurul Kararı m.6)⁴⁶.

Yükümlü lisans sahipleri de teslim almış oldukları ulusal marker katkısını; rafineri çıkışında, gümrük girişinde⁴⁷, biyodizel üretim tesisleri ile sanayide yan ürün olarak veya diğer şekillerde üretilen veya tasfiye edilmiş kaçak akaryakıttan teknik düzenlemelere uygun olan akaryakıtta veya benzin türlerine harmanlanacak etanole ticari faaliyete konu edilmeden önce, EPDK tarafından belirlenecek şart ve özellikte (8 ppm = 0,008 Litre Marker/1000 Litre Akaryakıt oranında) ve *bağımsız gözetim firması*⁴⁸ nezaretinde eklerler. Ekleme noktasında akaryakıtta ulusal marker enjekte edildikten sonra, kendilerine verilen ulusal marker konsantrasyon kontrol cihazı aracılığıyla ilgili lisans sahipleri tarafından akaryakıttaki marker konsantrasyonu ölçülmekte⁴⁹ ve akaryakıt piyasasına sunulmaktadır⁵⁰. Belirtmek gerekir ki yalnızca EPDK

⁴⁶ Demircioğlu, s.291; Kayıkçı, s.174. Ayrıca ulusal markerle işaretleme işlemlerine ilişkin açıklamaları kapsayan kılavuz için bkz. **Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Ulusal Marker İle İşaretleme Kılavuzu**, ([http://www.epdk.org.tr/TR/ Dokuman/8008](http://www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8008), son erişim:01/09/2017).

⁴⁷ “ Gümrük girişinde ulusal marker ekleme işlemi, ancak ithalat işlemlerini tamamlayan ilgili lisans sahibi tarafından gerçekleştirilebilir. Ancak ithalatın gerçekleşmesine rağmen, lisansın iptal edilmesi veya sona ermesi nedeniyle ulusal markerin eklenemediği durumlarda ulusal marker başvurusu yapılması halinde konu Kurul tarafından değerlendirilir” (Ulusal Marker Yönetmeliği m. 6/1-son cümle).

⁴⁸ Bağımsız gözetim firmaları petrol ve petrol ürünlerinin miktar kontrolü ile numune alımı ve bu işlemler ile ulusal marker ekleme işlemlerine nezaret alanında Turk Akreditasyon Kurumundan akredite olmaktadır. EPDK tarafından “Gözetim Yetki Belgesi” verilen 5 adet bağımsız gözetim firmaları bulunmaktadır. Söz konusu firmaların personeli nezaret ettikleri işlemlere ilişkin hazırladıkları standart raporları belirlenen aralıklarla EPDK’ya sunmaktadır. Bu şekilde lisans sahiplerinin beyanları ile bağımsız gözetim firmalarının beyanları karşılaştırılabilmektedir (Yaşar, s. 35).

⁴⁹ Ulusal marker ve ulusal marker ile işaretlenen akaryakıt içerisindeki ulusal marker oranını ölçen kontrol cihazları, EPDK ile TÜBİTAK arasında 17/03/2006 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü kapsamında TÜBİTAK tarafından üretilmiştir. Ulusal marker, akaryakıtta ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahiplerine Kocaeli/Gebze’de TÜBİTAK Ulusal Metroloji Enstitüsünde teslim edilmektedir. Diğer taraftan, ilgili lisans sahiplerince ulusal marker ile işaretlenen akaryakıtın Kurumca belirlenen şart ve miktarda ulusal marker içerecek şekilde işaretlenip işaretlenmediğini kontrol etmek için TÜBİTAK tarafından özel konsantrasyon ölçüm cihazları üretilmiş ve bu cihazlar Kurumca belirlenen lisans sahiplerine teslim edilmiştir (EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013, s. 192).

⁵⁰ Kayıkçı, s.174; EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013, s. 192. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı, İlgili ve İlişkili Kuruluşların Amaç ve Faaliyetleri, Ankara 2013, s.240; Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Ulusal Marker İle

tarafından belirlenen aralıkta ulusal marker ihtiva eden akaryakıt yurt içi piyasaya arz edilebilmektedir. Marker K cihazı olarak adlandırılan cihazlar ile yapılan tüm ölçümlere ilişkin anlık bilgiler merkeze aktarılmakta ve burada depolanmaktadır⁵¹.

EPDK'nın 21/5/2014 tarih ve 5027 sayılı Kararı ile; ulusal markerle işaretlenen akaryakıtın piyasaya sunulmasında, Marker K ölçüm cihazı ile ölçülecek ulusal marker konsantrasyon aralığının sınırının % 97 - % 108 olarak belirlenmesine, ancak % 108'in üzerinde ölçülen ölçümlerde TÜBİTAK onayının alınarak akaryakıtın piyasaya sunulmasına; ulusal markerla işaretlenen benzin türlerine harmanlanacak etanolün benzin türlerine harmanlanmasında, Marker K ölçüm cihazı ile ölçülecek ulusal marker konsantrasyon aralığının sınırının % 97 - % 108 olarak belirlenmesine, ancak % 108'in üzerinde ölçülen ölçümlerde TÜBİTAK onayının alınarak etanolün benzin türlerine harmanlanmasına, karar verilmiştir⁵².

Uygulama kapsamında ulusal markerin akaryakıtta eklenmesi, ilgili lisans sahiplerince bağımsız gözetim firmaları nezaretinde yapılmaktadır⁵³. Ekleme işleminden sonra akaryakıttaki ulusal marker oranının, EPDK'ca belirlenen konsantrasyon aralığında olup olmadığı yine ilgili lisans sahiplerince kontrol edilmekte ve akaryakıt ilgili lisans sahiplerinin tespitlerine göre piyasaya sunulmaktadır. Ancak bu ekleme aşamasında EPDK adına kimsenin bulunmaması eleştiriye konu olmuştur⁵⁴.

Diğer taraftan Ulusal Marker Yönetmeliği ile ilgili lisans sahiplerine, ulusal marker cihazının amacına uygun bir şekilde kullanma ve ulusal markere müdahalede bulunmama yükümlülüğü getirilmiştir⁵⁵ (bkz. m.7).

15 Ekim 2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/25 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı akaryakıt alımlarında benzin, motorin ve biodizel türlerinin toplu olarak alıcı idarenin tank veya deposuna teslimi esnasında ulusal marker kontrolü yaptırılmaktadır. Ulusal

İşaretleme Kılavuzu, (<http://www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8008>, son erişim:01/03/2020).

⁵¹ **Yaşar, Rauf Fırat**, Akaryakıt Kaçakçılığına Karşı Mücadelede Ulusal Markerin Yeri, *Uzman Gözüyle Enerji Dergisi*, Mayıs - Haziran 2018, Sayı: 7, s. 35.

⁵² İbiş, s.76.

⁵³ Herhangi bir aksilik durumunda (EPDK'ca belirlenen oranda ekleme yapılmasına rağmen, ölçüm sonucunun % 97-110 aralığının dışında çıkması halinde ilave marker kullanımı gibi) bağımsız gözetim firmalarınca tutanak düzenlenerek, EPDK'ya gönderilmektedir (**Demircioğlu**, s. 291)

⁵⁴ Denilmiştir ki; enjeksiyon işlemlerinde ve akaryakıtın piyasaya arzı aşamasında, kamu görevlilerinin bulundurulması halinde hem işlemlerin usuluna uygun yapıp yapılmadığı izlenebilecek, hem de herhangi bir mevzuata aykırılık halinde anında olaya müdahale edilebilecektir (**Kayıkcı**, s.176).

⁵⁵ **Altındağ**, s.60.

marker kontrolü, akaryakıtın alıcı idare tarafından teslim alınmasından önce, idarenin talebi üzerine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik komutanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığının merkez veya taşra teşkilatlarınca yapılmaktadır⁵⁶.

D. Ulusal Marker Denetimleri

5015 sayılı PPK, ulusal marker ve idarî ve teknolojik yöntemler ile bir denetim sistemi kurma görevini EPDK'ya vermiştir (m.18/3). PPK'nın 14/4.maddesi gereğince EPDK, petrol piyasasını denetleme ve gözetleme görev ve yetkilerini bizzat yerine getirebileceği gibi, bu konuda gerekirse diğer kamu kuruluşlarından da yardım alabilir veya diğer yetkin kamu kuruluş personellerinin eliyle denetim yürütebilir⁵⁷. Nitekim petrol piyasasında serbest dolaşımda bulunan akaryakıtın denetimleri, EPDK ile İçişleri Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir⁵⁸. Buna göre; petrol piyasası denetimleri kapsamında ilgili lisans sahipleri tarafından piyasa faaliyetine konu edilen akaryakıtın yeterli şart ve seviyede ulusal marker içerip içermediğinin tespit edilmesi amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin katılımıyla denetim programları kapsamında denetimler yapılmaktadır. Bu denetimler TÜBİTAK tarafından üretilen "Ulusal Marker Saha Kontrol Cihazı" ile yapılmaktadır⁵⁹. Söz

⁵⁶ Demircioğlu, s.292.

⁵⁷ Örs, s.180; Ayaz, s.34.

⁵⁸ Akaryakıtların saha denetimlerinde ulusal markerin tespiti ve konsantrasyon ölçülmesini yapan "MARKER XP Ulusal Marker Saha Kontrol Cihazı"; akaryakıt dağıtım şirketlerinin laboratuvarlarında akaryakıtlardaki ulusal markerin konsantrasyon ölçülmesini yapan "MARKER K Ulusal Marker Laboratuvar Kontrol Cihazı" kullanılmaktadır. "Marker XP Cihazı": Ulusal marker konsantrasyon oranını optik okuma ve özel yöntemlerle belirleyen ve EPDK veya protokolcü kurumlarca kullanılan denetim amaçlı ölçüm cihazını; "Marker K Cihazı": Ulusal marker konsantrasyon oranını optik okuma yöntemi ile belirleyen ve cihaz verilen piyasa taraflarınca kullanılan ölçüm cihazını ifade etmektedir (**Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Ulusal Marker İle İşaretleme Kılavuzu**). Saha ve laboratuvar şartlarında 400-1000 nm tayf bölgesinde 3 farklı optik spektroskopi yöntemiyle yapılan bütün Ulusal Marker ölçüm sonuçları kriptolanarak GSM-GPRS ile anlık olarak veri toplama merkezine ulaştırılmaktadır. Marker XP cihazının yazıcısından dökümü alınan raporda; ölçümün yapıldığı tarih, saat, yer, sıcaklık, test yapılan akaryakıtın türü, cihazın numarası ve kontrol yapanın sicil numarası bulunmaktadır. Veri toplama merkezinde alınan sonuçların düzenli istatistiksel veri madenciliği işlemleri yapılmaktadır. 2007 yılından itibaren Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik, Gümrük Müsteşarlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı birimlerince; rafinerilerde, akaryakıt istasyonlarında, taşıma tankerlerinde, depolama sahalarında yapılan denetimlerde kaçak akaryakıt tespitinde kullanılmaktadır (<http://bilgem.tubitak.gov.tr/tr/icerik/umkc-ulusal-marker-kontrol- cihazlari-ve-denetim-sistemi>, son erişim tarihi:01/03/2020).

⁵⁹ EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013, s. 194. "İlgili lisans sahipleri tarafından Kurumca belirlenen şart ve seviyede marker eklendikten sonra yurt içine pazarlanan akaryakıtın ikmal

konusu cihaz, “ Marker XP” olarak adlandırılan cihaz olup, cihaz kullanacak tüm personele gerekli numune alma ve cihaz kullanım eğitimi verilmektedir⁶⁰.

Petrol piyasasında yapılacak denetimler; daha çok saha çalışmasını ilgilendirdiğinden, masa başı bir denetimden ziyade sahada denetim faaliyetleri olarak kendini göstermektedir⁶¹. İşin doğası gereği yapılan denetim; mutlaka sahada yapılmalı, tesisler bizzat gidilerek yerinde denetlenmeli, örnek alma, gerektiğinde mühür vurma ve icabında vurulan mührün kaldırılması gibi işlemler, mutlaka yetkili kurum ve temsilciler aracılığı ile yerelde icra edilmelidir⁶². Denetimler; EPDK kontrolünde ve EPDK'nın hazırladığı programa göre gerçekleştirilmelidir (PPK m. 14/3). Valilikler, görevli elemanların başvurusu halinde denetim amaçlı alınacak numunelerin kullanıcı ve bayilerden alınmasını ve emniyetini sağlamakla yükümlüdür (PPK m.18/3).

Petrol piyasasında faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerin ilgili mevzuat hükümlerine aykırı faaliyet ve işlemleri ile ulusal marker denetimleri bir program dâhilinde ve “Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümlerine uygun olarak yürütülmektedir⁶³. Söz konusu Yönetmeliğin 16.maddesine göre; denetim, ön araştırma ve soruşturmalarda, gerek görülmesi halinde seyyar kontrol cihazı ile ulusal marker kontrolü yapılır ve/veya test ve analiz yapılmak üzere numune alınır⁶⁴. Seyyar kontrol cihazıyla yapılan ulusal marker kontrolüyle ilgili Ulusal Marker Tespit Tutanağı üç nüsha olarak düzenlenir. Ulusal markerin gerekli şart ve seviyede bulunmadığının tespiti halinde, “*Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmelik*”te öngörülen analizler yapılmak üzere numune alınır. Aynı zamanda, geçici mühürleme yapılarak adli işlemler

zincirinin herhangi bir noktasında denetimler kapsamında kontrolü ise TÜBİTAK tarafından üretilen 482 adet “Ulusal Marker Saha Kontrol Cihazı” ile yapılmaktadır” (**Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı**, s. 241) .

⁶⁰ Yaşar, s. 36.

⁶¹ Örs, s.180.

⁶² Ayaz, s.34

⁶³ İbiş, s. 84.

⁶⁴ Petrol Piyasası Kanunu'nun 14 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasında yer alan, “Kurum piyasa faaliyetlerini kendi personeli ile veya kamu kurum ve kuruluşları ile özel denetim kuruluşlarından hizmet alımı yoluyla denetime tabi tutar. Kurum, denetlemelerde kullanılmak üzere, Türkiye Akreditasyon Kurumu ile işbirliği yaparak akredite sabit ve gezici laboratuvarlar kurabilir, kurulmasına kaynak aktarabilir...” hükmü uyarınca, akredite laboratuvar kurulması ve akaryakıt türlerinin analizlerinin yapılmasına ilişkin Ege Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi ile EPDK arasında 02/04/2007 tarihinde işbirliği protokolü imzalanmıştır. Öte yandan petrol piyasasında yapılan denetimler sonucu numune alınan akaryakıtların analizinin yapılabilmesi için TUBİTAK (MAM) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Petrol Araştırma Merkezi (PAL) Ankara ile 2010 yılında da “Hizmet Alımı Sözleşmesi” imzalanmıştır (bkz. **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı**, s. 242) .

için ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur. Bu durum, Kanunun 19 ve 20. maddelerinde öngörülen idari para cezası ve idari yaptırımların uygulanmasına engel teşkil etmez⁶⁵. Bu nedenle sorumlular hakkında sözü edilen Denetim Yönetmeliğinin 19. maddesi ve devamında düzenlenen ön inceleme ve soruşturma⁶⁶ prosedürü işletilerek, ön inceleme ve soruşturma raporları doğrultusunda EPDK tarafından 5015 sayılı Kanunun 19. ve 20. maddelerinde öngörülen idari yaptırımlar uygulanmaktadır⁶⁷. Diğer mevzuata göre suç oluşturan işlemlerin tespiti halinde ise durum en kısa sürede ilgili mercilere bildirilir (Denetim Yön. m.15/8). Uygulamada çoğu zaman idari denetim ile adli soruşturma iç içe bir görünüm sergilemektedir⁶⁸.

⁶⁵ “Dava dosyasının incelenmesinden; bayilik lisansı sahibi olan davacıya ait akaryakıt istasyonundaki tanktan 04.07.2008 tarihinde yapılan denetim sonucu alınan akaryakıt numunesinin, yapılan analiz sonucu düzenlenen 30.07.2008 tarih ve M-08/2427 sayılı rapora göre ulusal marker seviyesinin geçersiz ve teknik düzenlemelere aykırı olduğunun tespit edildiği, bu rapor esas alınarak dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır.

Bu durumda; ulusal marker seviyesi geçersiz ve teknik düzenlemelere uygun olmayan akaryakıt ikmal ettiği akredite laboratuvar analizi sonucu düzenlenen rapor ile saptanan davacı hakkında 5015 sayılı Kanun’un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca ve anılan maddenin dördüncü fıkrası hükmü göz önünde bulundurularak idarî para cezası uygulanmasına ilişkin uyuşmazlık konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, aynı fiil nedeniyle açılan ceza davasında davacı kooperatif yetkilisi hakkında beraat kararı verildiği iddia edilmekte ise de; delil yetersizliği nedeniyle verilen beraat kararı dava konusu işlemi kusurlandıracak mahiyette görülmemiştir” (Dan. 13 D, 05.03.2013, 2012/2316-2013/539, UYAP).

⁶⁶ Ön araştırma ve soruşturma usul ve esasları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Örs, s.185 vd; Kayıkçı, s.202 vd.

⁶⁷ Kayıkçı, s.179.

⁶⁸ “Dava; Konya ili, Sarayönü ilçesi, Cumhuriyet Caddesi, No:100 Konya-Afyon Karayolu 42. Km. Ladik Kasabası adresinde faaliyet gösteren davacıya ait akaryakıt istasyonunun, istasyonda vaziyet planına aykırı düzenek bulunduğu bahisle 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu’nun 20. maddesi uyarınca istasyon sahasında bulunan 1 ve 3 nolu tanklar ile 3 nolu adada bulunan satış pompalarının geçici olarak mühürlenmesine ilişkin 04.11.2014 tarih ve B-006923 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmış; İdare Mahkemesi’nce; davacıya ait akaryakıt istasyonunda Sarayönü Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 03.11.2014 tarih ve 2014/593 soruşturma sayılı tahkikat evrakları ile yürütülen soruşturma kapsamında Sarayönü Sulh Ceza Mahkemesi’nden alınan 04.04.2014 tarih ve 2014/32 Değişik İş sayılı kararı uyarınca yapılan aramada el konularak numune alınan 3 nolu adaya bağlı 1 nolu pompadan alınan Motorin numunesinin TÜBİTAK MAM tarafından düzenlenen analiz raporunda ulusal marker seviyesinin geçersiz bulunduğu ve teknik düzenlemelere aykırı olduğu sonucuna varıldığı belirtiltiği ve vaziyet planına aykırı durumun düzeltilmediği görüldüğünden dava konusu akaryakıt istasyonunda bulunan 1 ve 3 nolu tanklar ile 3 nolu adada bulunan satış pompalarının geçici olarak mühürlenmesine ilişkin dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı tarafından temyiz edilmiştir... temyiz istemi yerinde görülmeyerek anılan Mahkeme kararının ONANMASINA” (Dan.13.D, 10.12.2015, 2015/5071-4500, UYAP); “davacıya ait

EPDK numunelerin analizini, ilgili kuruluşlar tarafından akredite edilmiş sabit ve gezici laboratuvarlar vasıtasıyla yapmaktadır. Coğrafi olarak tüm Türkiye’den alınan numunelerin kolayca laboratuvarlara ulaştırılması amacıyla 5 akredite laboratuvar ile çalışılmaktadır: Ege Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, ODTU ve TUBİTAK hali hazırda çalışılan akredite laboratuvarlardır⁶⁹.

Belirttiğimiz üzere EPDK ulusal marker denetimlerini, kendi personeli veya İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı), Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlıklarınca belirlenip mevzuat eğitimi yanında, standartlara uygun olarak numune alma ve ulusal marker cihazı kullanma konusunda eğitim almış ve Kurum tarafından yetkilendirilerek görevlendirilmiş olan personel eliyle yapmaktadır⁷⁰. Uygulamanın başladığı 01/01/2007 tarihinden 31/05/2017 tarihine kadar ki süre içerisinde tüm kurumlarca yapılan saha denetimlerine göz attığımızda; 868.176 adet (marker XP ve Marker XP+ cihazlarıyla) ölçüm yapıldığı ve bu ölçümlerden 774.108 adedinin geçerli olduğu, 94.068 adedinin geçersiz çıkarak akredite laboratuvar analizi yapılmak üzere numune alındığı görülmüştür. Geçerli ölçümlerin oranı %89,16, geçersiz ölçümlerin oranı ise %10,84’dür. Yıllar itibariyle marker ölçüm sonuçlarına bakıldığında geçersiz ölçüm oranının %3’ lere kadar düştüğü anlaşılmaktadır⁷¹.

E. Ulusal Marker Uygulamasının Genel Görünümü ve Uygulamaya Yönelik Eleştiriler

Her yıl daha da büyüyen akaryakıt sektörü, sınıai ve ticari faaliyetlere olan doğrudan etkisi nedeniyle ülkemizin önemli sektörleri arasında

akaryakıt istasyonunda, **EPDK denetçisi sıfatıyla görevlendirilen Sakarya ve Bolu İl Emniyet Müdürlüğü KOM şube personelleri tarafından 14.04.2015 tarihinde yapılan denetim gerçekleştirildiği**, denetimde davacıya ait istasyona bağlı bulunan gizli tank tespit edildiği, söz konusu tankın davacının akaryakıt istasyonuna gizli düzenekle bağlandığı, anılan tespiti müteakiben istasyonda bulunan yeraltı tankları ile bunlara bağlı pompaların mühürlendiği ve **davacı hakkında başlatılan soruşturma sonucu Gerede Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 15.07.2015 tarih ve E:2015/457, İddianame No:2015/453 sayılı iddianâmesi ile 5607 sayılı Kanun’un 3. maddesine muhalefetten Gerede Asliye Ceza Mahkemesi’nin E:2015/562 esasına kayden dava açıldığı**, (Dan. 13.D, 13.04.2016, 2016/1301-2016/1071, UYAP).

⁶⁹ Yaşar, s. 36.

⁷⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü KOM 2018 raporunda; yıl içerisinde toplam 127 personele “Petrol Sıvılarından Numune Alma ve Ulusal Marker Saha Kontrol Cihazı Kullanma Eğitimi” verilmesinin sağlandığı; ayrıca toplam 7.431 denetleme faaliyeti gerçekleştirildiği belirtilmiştir (KOM 2018 Raporu, s. 53-54). Jandarma Genel Komutanlığı 2018 yılı faaliyet raporunda ise, 2018 yılında müdahale edilen 750 akaryakıt kaçakçılığı olayında toplam 1.412 ton akaryakıt ürünü ele geçirildiği belirtilmiştir (Jandarma Genel Komutanlığı 2018 Yılı Faaliyet Raporu (https://www.jandarma.gov.tr, erişim 20/01/2020).

⁷¹ Kurumların 2007-2017 tarihleri arasındaki ölçüm sayıları için bkz. İbş. 88 vd.

yer almakta ve yüksek miktarda verginin toplanmasını sağlamaktadır⁷². Kaçakçılığa konu olacak her türlü değer, vergi kaybına neden olduğu gibi satışından elde edilen her türlü gelir de kayıt dışılığına neden olmaktadır⁷³. Gerçekten de Türkiye’de kamu ekonomisi içerisinde en önemli bütçe gelir kalemini vergiler oluşturmaktadır. Türk vergi sisteminde akaryakıt piyasası, kamu hizmeti fiyatlaması olarak alınan Özel Tüketim Vergisi üzerinden dolaylı vergiler kapsamında vergilendirilmektedir. Akaryakıt fiyatı içerisindeki dolaylı vergi payı büyüklüğü (ÖTV/KDV gelirlerinin yaklaşık %26’sı) Avrupa’da ilk 10’da olan Türkiye’de akaryakıt sektörü, otuzun üzerinde ana sektörü doğrudan etkilemekte, dağıtım şirketlerinin bayilere ve reel sektöre verdiği yirmi güne varan vadeler ilave bir fon yaratmaktadır. Örneğin akaryakıt sektörünün oluşturduğu toplam parasal büyüklük 2017 yılı sonu itibariyle 168,1 milyar TL’ye ulaşmıştır. Petrol sektöründen sağlanan dolaylı vergiler 2017 yılında 92,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir⁷⁴.

Ulusal marker uygulamasının başladığı 2007 yılı öncesi hazırlanan 2005 tarihli TBMM Araştırma Komisyonu raporunda; Türkiye’de toplam araç sayısının 1990 yılında 3.750.678 iken, 2005 yılında sadece benzinli araçların sayısının 4.175.709’a yükselmesine rağmen, 2005 yılındaki benzin satış miktarının 1990 yılı sonundaki satış miktarının altında kaldığı tespit edilmiş, böylece günlük hayatta araç sayısındaki artış ile akaryakıt satışlarındaki artışın paralel olmaması, hatta akaryakıt satışının gerilemesi gibi düşündürücü bir durumun ortaya çıktığından söz edilmiştir⁷⁵. 2007 tarihli 5576 sayılı PPK’da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun genel gerekçesinde de, Türkiye’deki motorlu araç sayısının gittikçe artmasına rağmen otomotiv yakıtları da denilen benzin ve motorin satışlarının aynı doğrultuda artış göstermediği, iki yıl içerisinde yurda 7.814.121.888 kg akaryakıtın kaçak olarak girdiği ve devletin 10,7 milyar TL vergi kaybına uğradığı bilgilerine yer verilmiştir⁷⁶. Ankara Ticaret Odası’nın (ATO) 2006 yılında hazırladığı “Kaçak Ekonomisi” adlı raporda, Türkiye’ye yılda 2.5 milyon tonun üzerinde kaçak akaryakıtın girdiği; bu miktarın ülke içerisinde tüketilen toplam akaryakıtın yaklaşık %20’sini oluşturduğu; kaçak akaryakıtın parasal değerinin ise 4.5 milyar doları bulduğu ifade edilerek, Türkiye’nin tam bir ‘kaçak cenneti’ olduğu kaydedilmiştir⁷⁷.

Önemli vergi kayıplarına neden olması dolayısıyla uzun yıllar ülkemizin gündemini meşgul eden akaryakıt kaçakçılığı, kayıt dışı ekonominin temel

⁷² **Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü**, 2015 Faaliyet Raporu, s.50.

⁷³ **Arslan**, s.45.

⁷⁴ **Ertekin, Rafet**, Akaryakıt Ekonomisi, Gümrük Ticaret Dergisi, Cilt 5, Sayı:14, 2018, s. 49.

⁷⁵ Bkz. **TBMM Araştırma Raporu (2005)**.

⁷⁶ **Demircioğlu**, s. 251; **Aslan, Yılmaz**, s.120.

⁷⁷ **Özkan, Ahmet Fatih**, Türkiye’de Enerji Sektörüne İlişkin 10 Temel Sorun Alanı, Rekabet Dergisi, C.11, Sayı: 2, Nisan 2010, s.127.

besleyicilerinden biri haline gelmiştir⁷⁸. Bu durum, Türkiye’deki petrol ve petrol ürünleri kaçakçılığının yıllar içerisinde gittikçe artması, artık yasal petrol piyasasının yanı sıra ayrı bir kaçak petrol piyasasından söz edilmesine sebep olmuştur⁷⁹

Kaçak ve standart dışı akaryakıtın satışının önlenmesi ve dolaşımda olan akaryakıtın piyasaya yasal yollardan girip girmediğinin tespiti amacıyla 01/01/2007 tarihinde başlayan ulusal marker uygulaması, kendisini güncelleme ve getiriliş amacını gerçekleştirme konusunda önemli başarılarla imza atmıştır. Gerçekten de Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının (KOM) 2007 raporunda; 2007 yılı itibariyle gerek olay, gerek şüpheli ve gerekse de yakalanan akaryakıt miktarındaki artışın, ülkemizde akaryakıt kaçakçılığı ile etkin mücadele edebilmek ve kaçakçılığı asgari düzeye indirmek amacıyla 01.01.2007 tarihi itibariyle uygulamaya konulan Ulusal Marker Sistemi ve buna bağlı denetimler ile ilgili olduğu değerlendirilmiştir⁸⁰. 2008 tarihli “Akaryakıt Sektör Raporunda” da, ulusal marker mevzuatının oluşturulması ve uygulamaya sokulmasıyla kaçak akaryakıt sorunun büyük ölçüde önüne geçildiğinden bahsedilmiştir. Aynı raporda, 2007 yılı verilerinden yola çıkılarak yakıt tüketim değişimi ile toplam araç sayısındaki değişimin uyumlu bir seyir izlediği ve kayıt dışı akaryakıt ürünü satışlarının azaldığı tespitinde bulunulmuştur⁸¹. PETDER’in, uygulamanın başladığı 2007 yılına ait raporunda, yıl içinde yapılan marker denetimleri sonuçlarının büyük ölçüde olumlu sonuçlar verdiği ve yazar kasa uygulaması ile birlikte ile ulusal markerin, kayıt dışı faaliyetlerin azalmasında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir⁸². PETDER’in 2018 yılı sektör raporunda ise, özellikle 2014 yılından itibaren kayıt dışı akaryakıt satışlarına karşı alınan önlemler (otomasyon/altyapı yatırımları ve marker uygulaması) ile yurtiçi otomotiv yakıt tüketimi ortalama her yıl %8,5 büyüdüğü belirtilmiştir⁸³. Diğer taraftan sahada yapılan ölçümlerin yıllar içerisindeki seyri, ulusal marker uygulaması hakkında önemli bir gösterge olmaktadır. Yıllar itibariyle marker ölçüm sonuçlarına bakıldığında geçersiz ölçüm oranının %3’ lere kadar

⁷⁸ **Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü**, 2015 Faaliyet Raporu, s.50.

⁷⁹ **Kıl, İlker Fatih**, Normatif Hukuk Bağlamında Akaryakıt Piyasası, Enerji Piyasası Bülteni, Kasım 2009, Sayı:9, s.15.

⁸⁰ **KOM 2007 Raporu**, s. 68.

⁸¹ **Rekabet Kurumu 1. Daire Başkanlığı, Akaryakıt Sektör Raporu** (İsmail Atalay Yolcu/ Çiğdem Ünal/Harun Gündüz), Ankara 2008, s.98.

⁸² **PETDER 2007 Sektör Raporu**, s.27.

⁸³ PETDER 2018 Sektör Raporu, s.5. Söz konusu rapora göre; Türkiye’de 2018’de toplam otomotiv yakıtları tüketimi, yaklaşık 37,3 milyon m3 olarak gerçekleşmiştir. Akaryakıt sektörünün oluşturduğu toplam parasal büyüklük 2018 yılında 209,6 milyar TL’ye ulaşmıştır. Tüketim verileri üzerinden yapılan hesaplamalara göre, petrol sektöründen sağlanan dolaylı vergiler 2018 yılında 87,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (s. 3).

düştüğü anlaşılmaktadır⁸⁴. Gerek işaretlenen miktarın yıllar içerisinde artması gerekse de geçersiz sonuçların hem yüzdesel hem de mutlak anlamda azalması uygulamanın sürekli geliştiği yönündeki görüşü desteklemektedir⁸⁵

Metin ve Kumbaroğlu tarafından yapılan 2018 tarihli bir çalışmaya göre; 5015 sayılı Kanun öncesi dönemde akaryakıt piyasasında yasadışı ürünlerin hacmi yılda yaklaşık 3.0 milyon tona ulaşmıştı. Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadele etmek amacıyla çeşitli enstrümanlar içerecek şekilde tasarlanan 5015 sayılı Kanun; ulusal marker, otomasyon sistemi, yazar kasa uygulaması, bayi ile sözleşmenin münhasırlığı, ağır cezalar gibi uygulamalarıyla başarısını kanıtlamış ve piyasadaki yasa dışı yakıtların seviyesi 1,0 milyon tonun altına düşmüştür. Diğer taraftan 5015 sayılı Kanun ile birlikte ülkemiz akaryakıt piyasası güçlü bir büyüme sergilemiştir. Özellikle otomotiv yakıtları alanında ortalama son 15 yılın büyümesi% 6.25'tir. Pazarın büyümesi son 5 yılda ortalama% 8.5'e ulaşmıştır⁸⁶.

Ulusal marker uygulaması, süreç içerisinde aksayan yönleri ortaya çıktığı gibi bazı yönlerden eleştirilere de maruz kalmıştır. Uzun süredir Petrol ve Sanayi Derneği'nin (PETDER) raporlarında, kaçak akaryakıt olarak nitelendirilmede sadece ulusal marker ölçüm sonucunun esas alınması eleştirilmektedir. Denilmektedir ki, "5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu (KMK) m. 3/11'deki hüküm uyarınca "EPDK tarafından belirlenen seviyede ulusal marker içermeyen akaryakıt", kaçak akaryakıt olarak kabul edilmektedir. Oysa yaşanan tecrübeler sadece ulusal marker seviyesine dayalı bir tanımın zaman zaman hatalı ve ciddi sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Zira bu tanım sebebiyle, teknik özellikleri itibari ile düzenlemelere tam olarak uygun ve diğer yönlerden de yasal olan bir akaryakıt, ölçüm hataları veya cihazlar arası uyumsuzluk ve benzeri çeşitli teknik sebeplerle kaçak akaryakıt tanımlaması altına girebilmekte ve kaçakçılık suçlaması ile yasal işlemlerin başlatılmasına yol açmaktadır. Yaşananlar, başka deliller ile (stok hareketleri, muhasebe kayıtları vb.) güçlendirilmeksizin sadece ulusal marker seviye ölçümünden yola çıkılarak bir akaryakıtın kaçak olup olmadığını kesin ve hatasız olarak belirlenemediğini göstermektedir. Ulusal Marker tecrübeleri dikkate alındığında mağduriyetlerin olmaması için, "kaçak akaryakıt" tanımlaması için otomasyon sisteminden de faydalanılarak en az bir ilave delil şartı aranması ve mevzuatın da bu yönde değiştirilmesidir"⁸⁷.

Belirtelim ki Danıştay, 5015 sayılı Kanun uyarınca idari yaptırımların

⁸⁴ İbiş, s. 91.

⁸⁵ Yaşar, s.39.

⁸⁶ **Metin, Erol Seyfi, /Kumbaroğlu, Gürkan,** "Impacts of Regulatory Transformation Processes to the Downstream Oil Market in Turkey", International Journal of Energy Economics and Policy, 2018, 8(3), s.147-148.

⁸⁷ Örneğin bkz. PETDER 2008 Sektör Raporu, s.38 vd; PETDER 2014 Sektör Raporu, s.21.

uygulanabilmesi için; “teknik düzenlemelere aykırılık” ve “ulusal marker geçersizliği” şartlarının bir arada gerçekleşmesi gerektiğine, yalnızca ulusal marker seviyesi geçersiz akaryakıt ikmal edildiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanamayacağına karar vermektedir⁸⁸. Yargıtay ise bazı içtihatlarında, raporlar arasında uyumsuzluk bulunan hallerde veya ölçüm sonuçlarını etkileyebilecek durumların varlığı halinde, maddi gerçeğe ulaşmak bakımından eksikliğin giderilmesine veya yeni bir rapor alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır⁸⁹.

⁸⁸ Demircioğlu, s.282. “Değınilen mevzuat hükümleri birlikte değeriendirildiğinde; ulusal markerin, akaryakıtın kaçak olup olmadığını ve kaynağını tespit etmek amacıyla akaryakıtta eklenen kimyasal bir madde olduğu, akaryakıtın yeterli şart ve seviyede ulusal marker içerip içermediğine göre teknik düzenlemelere uygunluk değeriendirmesi yapılmasının mümkün olmadığı, yeterli şart ve seviyede ulusal marker içeren akaryakıt teknik düzenlemelere aykırı olabileceği gibi tam tersi bir durumun da söz konusu olabileceği, bu bakımdan, 5015 sayılı Kanun’un 18. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca işlem tesis edilebilmesi için, numunesi alınan akaryakıtın **hem ulusal marker seviyesinin geçersiz olduğunun hem de teknik düzenlemelere uymadığının birlikte tespiti gerekmektedir**”. (Dan.13.D. 14.12.2016, 2016/1191-4199, UYAP). “Dava dosyasının incelenmesinden; bayilik lisansı sahibi olan davacıya ait akaryakıt istasyonundaki tanktan 04.07.2008 tarihinde yapılan denetim sonucu alınan akaryakıt numunesinin, yapılan analiz sonucu düzenlenen 30.07.2008 tarih ve M-08/2427 sayılı rapora göre ulusal marker seviyesinin geçersiz ve teknik düzenlemelere aykırı olduğunun tespit edildiği, bu rapor esas alınarak dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır. Bu durumda; **ulusal marker seviyesi geçersiz ve teknik düzenlemelere uygun olmayan akaryakıt ikmal ettiği akredite laboratuvar analizi sonucu düzenlenen rapor ile saptanan** davacı hakkında 5015 sayılı Kanun’un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca ve anılan maddenin dördüncü fıkrası hükmü göz önünde bulundurularak idarî para cezası uygulanmasına ilişkin uyumsuzluk konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır (Dan.13 D, 05.03.2013, 2012/2316-2013/539, UYAP).

⁸⁹ “Sanık K. Ö’ün işletmeciliğini yaptığı petrol istasyonunda tank içerisinde 325 lt akaryakıt ele geçirildiği olayda, 04.10.2011 tarihli olay tutanağında TÜBİTAK ve EPDK yetkilileri ile telefon ile görüşüldüğü ve yetkililerin numune alınan miktarın “tankın çekmez seviyesi olarak tabir edilen dip kısmı olduğu, ölçüm yapılan miktarın geçersiz sonuç vermesine rağmen numune almaya yetecek miktarda olmadığı ve durumun tutanağa yazılması gerektiğini” belirtmesi, yine Jandarma Genel Komutanlığı’na TÜBİTAK Ulusal Marker Destek Birimi tarafından çekilen fakta marker seviyesinin geçerli olduğunun belirtilmesi karşısında, **ele geçirilen ve tankın dip kısmında kalan toplam 325 lt akaryakıtın marker ölçümü için numune almaya yeterli miktarda olup olmadığı ve akaryakıtın tankın dip kısmında kalmasının marker seviyesini etkileyip etkilemeyeceği hususlarının** TÜBİTAK ve EPDK’dan sorularak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi,” (Y.7.CD, 19/09/2016, 2014/26674- 2016/9105, UYAP); “04/07/2007 tarihinde 01 ... plakalı tankerden ele geçen 4.460 kg motorinden alınan numuneler ile ilgili kolluğun düzenlediği 05/07/2007 tarihli Ulusal Marker Tespit Tutanağında, “ölçülen 6 sonuç marker cihazında geçersiz sonuç verdi, TÜBİTAK’tan H. Ç. ile görüşüldü, ölçüm sonuçlarının TÜBİTAK’a yeterli seviyede markerli olduğu sonucu tarafımıza söylendiğinden ölçümler geçerlidir” şeklinde belirtildiği, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Marmara Araştırma Merkezi Enerji Enstitüsü’nün 23/10/2012 tarih ve 3883 - 16887 sayılı analiz raporunda ise söz konusu numunelerin Ulusal Marker ölçümünde marker seviyesinin geçersiz olduğu, numuneler

Daha önce değinildiği gibi ulusal marker ekleme aşamasında EPDK adına kimsenin bulunmaması da eleştiriye maruz kalmıştır⁹⁰. Diğer taraftan, özellikle ulusal marker uygulamasının ilk zamanlarında, markerin taklit edildiği iddialarına⁹¹ rastlandığı gibi cihazdan veya usule uygun numune alınmamasından kaynaklı aksaklıklar⁹² da görülmüştür.

Kuşkusuz ulusal marker sisteminin daha iyi işleyebilmesi için uygulamada yaşanan olumsuzlukların dikkate alınması, bunu gidermeye yönelik teknik ve yasal değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Kimi eleştirilerde haklılık payı bulursa da marker uygulamasının ilk aylarında yaşanan teknik zorluklara rağmen zaman içerisinde yapılan iyileştirmeler ile ilgili Kurumlar⁹³ ve akaryakıt

5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 2. maddesi 21/a bendine göre “kaçak petrol” olarak değerlendirildiğinin belirtilmesi karşısında, **her iki raporun da Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’na gönderilerek geçen süre içinde numunelerdeki marker seviyesinde azalma ya da değişim olup olmayacağının araştırılmasından sonra** sanık E. K.lu’nun hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik kovuşturma ile yazılı şekilde hüküm tesisi,” (Y.7.CD, 09/05/2017, 2014/35565- 2017/4125, UYAP).

⁹⁰ Kayıkcı, s.176.

⁹¹ Örneğin 2008 tarihli “**Ulusal Marker hakkında çarpıcı iddia**” başlıklı haber: “ Bakanlığın çok yönlü soruşturduğu dosyada, akaryakıtta kaçığı engellemek amacıyla uygulamaya konulan marker’a, kopyalanamaz özelliğini kazandıran DNA şifresinin eklenmediği belirtiliyor. Şifre DNA’nın geliştirilmesine rağmen, bunu marker’a enjekte edecek yeterli cihaz bulunmadığı, bu yüzden güvenlik unsurunun eksik kaldığı ve yapılan denetimlerde işareTR’nin kopyalandığının tespit edildiği şöyle aktarılıyor: “Aralık 2007’de şüpheli üzerine denetim elemanlarının numunelerin incelemesi sonucunda Ulusal Marker’ın kopyalandığı anlaşıldı (istenirse analiz raporu arz edilebilir). Ulusal marker sabit bir proje değildir. Başarılı olmak için sürekli güncellenmesi gerekir. Marker başarısız olursa söz konusu ulusal marker, yabancı firmalardan alınmak zorunda kalınacaktır.” (https://www.dunyabulteni.net/arsiv/ulusal-marker-hakinda-carpici-iddia-h40408.html, erişim 20/01/2020). Ayrıca bkz. “**Ulusal marker kristalleşti, uygulama tartışmalı başladı**” başlıklı haber: “ Kaçakla mücadele amacıyla akaryakıtta karıştırılan marker’ın ‘kristalleştiği’ yönündeki iddiaları yanıtlayan EPDK Başkanı Günay: Sorun kaplardan kaynaklandı ama giderildi” (https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/ulusal-marker-kristallesti-uygulama-tartismali-basladi-184705, erişim tarihi:20/01/2020). EPDK Denetim Daire Başkanlığı, ulusal marker taklidi niteliğinde bir akaryakıt numunesinin Kuruma ulaşmadığını ve ulusal markerin taklidinden veya kopyalanmasından söz edilemeyeceğini ifade etmiştir (bkz. İbiş, s.50).

⁹² “...her iki raporun da Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’na gönderilerek geçen süre içinde numunelerdeki marker seviyesinde azalma ya da değişim olup olmayacağının araştırılmasından sonra sanık E. K.lu’nun hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik kovuşturma ile yazılı şekilde hüküm tesisi,” (Y.7.CD, 09/05/2017, 2014/35565- 2017/4125, UYAP); “... sonuç olarak aynı tanklardan alınan numunelere ilişkin analiz sonuçlarının hangi sebeplere bağlı olarak çelişkiler taşıdığı araştırılmaksızın ve davacı şirketin bu süreçteki sorumluluğu somut olarak ortaya konulmaksızın eksik incelemeye dayalı olarak tesis edilen dava konusu Kurul kararında hukuka uygunluk görülmemiştir.” (Dan.13.D. 11.06.2014, 2009/3741-2014/2386, UYAP).

⁹³ Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede, gerek mevzuattan kaynaklı gerekse işbirliği protokolleri gereği görev alan kurumlar ve yapılan çalışmalar için bkz. **Gedik**, s. 73 vd; **Demircioğlu**, s. 264 vd

sektörünün çabaları⁹⁴ sonucunda uygulamadaki sorunlar büyük ölçüde aşılacak olumlu bir noktaya gelinmiştir. Öte yandan merkezinde ulusal markerin yer aldığı petrol piyasasındaki denetim sisteminin daha iyi işleyebilmesi ve amacını gerçekleştirebilmesi için, bayi otomasyon sistemi, akaryakıt kayıt izleme sistemi gibi tamamlayıcı yöntemler de hayata geçirilmiş ve entegrasyonu sağlanmıştır⁹⁵. Nitekim yapılan marker denetimlerinin sonuçları da büyük ölçüde olumlu sonuçlar vermiş ve marker uygulamaları da kayıt dışı faaliyetlerin azalmasında önemli bir rol oynamıştır⁹⁶. Bugün için ülkemiz petrol piyasasında en önemli denetim aracının ulusal marker uygulaması olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz⁹⁷.

IV. ULUSAL MARKER DÜZENLEMELERİNE AYKIRILIK

A. Suç Olarak Düzenlenen Fiiller

Önceleri kaçakçılık kanunları kapsamında cezalandırılan akaryakıt kaçakçılığı fiillerinin giderek artış gösteren bir seyir izlemeye ve kaçakçılık suçları arasında önemli bir yer işgal etmeye başlamasıyla birlikte ülke ekonomisine, tüketiciye, insan sağlığına ve çevreye verdiği zararların da paralel olarak arttığı görülmüştür. Bunun önlenmesi ve akaryakıt kaçakçılığı ile daha etkili mücadele yapılması amacıyla 13 Şubat 2007 tarih ve 26433 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “5576 sayılı 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 5015 sayılı PPK’nın 2’nci maddesine kaçak petrol tanımı (m.2/21) eklenmiş ve Ek 5’nci maddede “Kaçak petrol ile ilgili ceza hükümleri”ne yer verilmiştir. Bu noktada 5576 sayılı Kanunla getirilen en önemli değişikliklerden biri de, Kurumca belirlenen

⁹⁴ Rafinaj, depolama, dağıtım ve perakende satış aşamalarından oluşan ve ülkemiz bakımından enerji piyasasının en önemli unsurlarından olan akaryakıt sektörü; aktörleri, faaliyetleri, işlem hacmi ve ortaya çıkardığı vergi gelirleriyle ekonominin lokomotifi durumundadır. Akaryakıt kaçakçılığının yarattığı haksız rekabet ve haksız kazanç maruz kalan sektörün, mücadele noktasında proje üretme, işbirliğine açık olma, ilave maliyete rağmen yükümlülüklerini yerine getirme ve bilgi paylaşımı gibi faaliyetlerle ulusal marker sisteminin işleyişine ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Bu çalışmalar için PETDER sektör raporlarına bakılabilir).

⁹⁵ Örneğin bayi otomasyon sistemi , esasında ulusal marker sistemini tamamlayan ve dolayısıyla akaryakıt kaçakçılığını önlemeyi amaçlayan bir sistemdir; ve bu sistem ile akaryakıt kaçakçılığı ile mücadelede petrol piyasası aktörüne de rol verilmiştir. Gerçekten de bu sistem ile dağıtıcılar, rafineriden ulusal marker eklenmiş şekilde temin ettiği veya ithal ederek ulusal marker eklediği akaryakıtı bayilerine satarak; akaryakıt bayileri de bağlı buldukları dağıtıcılardan temin ettikleri akaryakıtı piyasa faaliyetine konu ederek zinciri tamamlamakta ve kaçak akaryakıtın piyasa faaliyetine dahil edilmesini engellemektedirler (Gedik,s.107).

⁹⁶ PETDER 2008 Sektör Raporu, s.38 vd.

⁹⁷ Gedik, s.102.

seviyede ulusal marker içermeyen akaryakıtın da kaçak petrol kapsamına alınmış olmasıdır⁹⁸. Ulusal marker içermeyen akaryakıtın kaçak akaryakıt olarak kabul edilme ve yaptırıma bağlanma sebebi, 5576 sayılı Kanunun Gerekçesinde şu şekilde izah edilmiştir: “*Ulusal marker uygulamasının amacı; ithal edilen ve ülkemizde üretilen akaryakıtın kaynağını tespit etmek ve ülkeye hangi yollardan ve nasıl girdiğini izlemektir. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununda piyasanın denetimi ve kaçak petrol ile mücadelede en etkin araç olarak ulusal marker sistemi getirilmesine karşın, **ulusal markerin yaptırım aşaması ve marker içermeyen akaryakıtın kaçak sayılacağı ile ilgili herhangi bir hüküm getirilmeyerek Kanunda boşluk oluşmuştur.** Tasarıda, Kurumca belirlenen seviyede ulusal marker içermeyen akaryakıt, kaçak petrol tanımı içerisinde alınarak marker sistemine etkinlik kazandırılması ve petrol kaçakçılığı ile mücadele edilmesi amaçlanmıştır*”.

Zamanla ortaya çıkan sorunlar nedeniyle 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6455 Sayılı Kanun ile 5015 sayılı Kanunda yer alan kaçak akaryakıtla ilişkin ceza hükümleri 5607 sayılı KMK’ya aktarılmıştır. 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6545 sayılı Yasa değişikliği ile de 5607 sayılı KMK’nın 3. maddesi yeniden düzenlenmiş ve son halini almıştır.

Bugün için 5607 sayılı KMK’nın 3.maddesine baktığımızda; 3/11. maddesinde⁹⁹ EPDK’nın belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya hiç içermeyen akaryakıtın üretim, satış gibi eylemlerle ticarete konu edilmesinin; 3/15.maddesinde¹⁰⁰ ulusal markerin yetkisiz olarak üretilmesi, satışı veya bulundurulması gibi işlemlere konu edilmesinin; 3/14.maddesinde¹⁰¹

⁹⁸ **Gedik**, s.137 vd. 6455 sayılı Yasa ile 5015 sayılı PPK’nın Ek 5.maddesinin yürürlükten kaldırılmış ve 5015 sayılı PPK’da yer alan petrol kaçakçılığına ilişkin suçların 5607 sayılı KMK kapsamına alınarak 3.maddesinde yeniden düzenlenmiştir.

⁹⁹ 5607 sayılı KMK’nın 3/11.maddesine göre, “*Ulusal marker uygulamasına tabi olup da, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya hiç içermeyen akaryakıtı;*

a) Ticari amaçla üreten, bulunduran veya nakleden,

b) Satışa arz eden veya satan,

c) Bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alan,

kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak, marker içermeyen veya seviyesi geçersiz olan akaryakıtın kaçak olarak yurda sokulduğunun anlaşılması hâlinde, onuncu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmolünür”.

¹⁰⁰ 5607 sayılı KMK’nın 3/15.maddesine göre, “*Ulusal markeri yetkisiz olarak üreten, satışa arz eden, satan, yetkisiz kişilerden satın alan, kabul eden, bu özelliğini bilerek nakleden veya bulunduranlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ulusal markerin kimyasal özelliklerini taşımasa bile, bu madde yerine kullanılmak amacıyla üretilen kimyasal terkipler hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır*

¹⁰¹ 5607 sayılı KMK’nın 3/14.maddesine göre, “*Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde*

ise diğer bir takım eylemlerin yanı sıra sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulundurmanın suç olarak düzenlendiğini görüyoruz.

Bir sonraki başlık altında değineceğimiz üzere suç olarak düzenlenen bu fiillerden bir kısmı aynı zamanda 5015 sayılı Kanunda idari yaptırım gerektiren kabahatler olarak da düzenlenmiştir. İşlenen bir fiilin aynı zamanda 5015 sayılı Kanunda düzenlenen kabahati oluşturması halinde Kabahatler Kanunu'nun 15/3.maddesi gereğince failin sadece suçtan cezalandırılması gerektiği akla gelebilirse de, Kabahatler Kanunu'na göre sonraki tarihli olan ve "tek fiile tek yaptırım" ilkesini baştan kabul etmeyen¹⁰² 5015 sayılı Kanunun 20/1. maddesindeki düzenleme¹⁰³ buna istisna getirmiştir. Bu nedenle gerçek içtima kuralı gereğince suç ve kabahat ayrı ayrı uygulanacaktır¹⁰⁴.

B. Kabahat Olarak Düzenlenen Fiiller

5015 sayılı Kanun, ithal edilen ve ülkemizde üretilen akaryakıtın kaynağını tespit etmek ve ülkeye hangi yollardan ve nasıl girdiğini izlemek amacıyla getirilen ulusal marker sistemine işlerlik sağlamak için, kabahat teşkil eden fiillere ve bunlara uygulanacak idari yaptırımlara da yer vermiştir. Nitekim söz konusu kanun, idari anlamda petrol piyasasının aktörlerine verilecek idari cezaları ve bu idari cezaların verileceği hukuka aykırı eylemleri, yani petrol

lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulunduranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

¹⁰² Kayıkçı, s.209.

¹⁰³ **Madde 20- (Değişik:14/2/2019-7164/33 md.)** "İdari yaptırımlar; tedbirler, lisans iptalleri ve idari para cezalarından oluşur. Bu Kanuna göre idari para cezaları, tedbirler ve lisans iptallerinin uygulanması bu Kanunun diğer hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz. **Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, alınan tedbirler ve lisans iptalleri diğer kanunlar gereği yapılacak işlemleri engellemez."**

¹⁰⁴ "Dava dosyasının incelenmesinden; bayilik lisansı sahibi olan davacıya ait akaryakıt istasyonundaki tanktan 04.07.2008 tarihinde yapılan denetim sonucu alınan akaryakıt numunesinin, yapılan analiz sonucu düzenlenen 30.07.2008 tarih ve M-08/2427 sayılı rapora göre ulusal marker seviyesinin geçersiz ve teknik düzenlemelere aykırı olduğunun tespit edildiği, bu rapor esas alınarak dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır.

Bu durumda; ulusal marker seviyesi geçersiz ve teknik düzenlemelere uygun olmayan akaryakıt ikmal ettiği akredite laboratuvar analizi sonucu düzenlenen rapor ile saptanan davacı hakkında 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca ve anılan maddenin dördüncü fıkrası hükmü göz önünde bulundurularak idari para cezası uygulanmasına ilişkin uyumsuzluk konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır" (**Dan.13 D, 05.03.2013, 2012/2316-2013/539, UYAP**).

piyajasında faaliyetinde bulunan aktörlerinin idari kuralları ihlal eylemleri olan kabahatleri, Kanunun ikinci kısmında iki ana başlık altında düzenlemiştir. Bunlardan birinci grup, “*idari para cezaları*” verilecek kabahatler olup, bu kabahatler Kanunun 19 uncu maddesinde yer almaktadır. 5015 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmiş olan ikinci grup yaptırıma bağlanan kabahatler ise “*idari yaptırımlar*” başlığı altında 20 inci madde başlığı altında düzenlemeye tabi tutulmuştur. Belirtelim ki 5015 sayılı Kanunun 20. maddesinde, 19. maddesinin dışında kalan, yani idari para cezası niteliğinde olmayan *diğer idari yaptırımlara* yer verilmiştir. Lisans iptali, lisans faaliyetinin geçici durdurulması ve lisans yasağına dair usul ve esaslar bu madde kapsamında yer almaktadır¹⁰⁵.

İnceleme konumuzu oluşturan **ulusal marker ile sınırlı olarak bu yaptırımlara değinecek olursak**, bu çalışmada sıklıkla değindiğimiz üzere 5015 sayılı Kanunun 18.maddesi, ulusal markere ilişkin düzenlemelere yer vermiştir. Buna göre, piyasa faaliyetine konu edilen akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlerde, Kurumca belirlenen gerekli şart ve seviyede ulusal marker bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda petrol piyasası ile ilgili faaliyetlerde piyasaya arz edilen akaryakıtlardan alınan numunelerde yapılacak testlerde, ulusal markerin gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde, 5015 sayılı Kanunun 18. maddesi uyarınca getirilen yükümlülük ihlal edilmiş olacak ve aynı Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendi uyarınca ilgili hakkında idari para cezası uygulanacaktır¹⁰⁶.

Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde, belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmamak yükümlülüğüne aykırı davranışlar da en ağır idari para cezasına tabidir (5015 sayılı Kanun m. 19/1-a,3).

Ulusal marker ekleme işlemlerine nezaret etmek üzere yetki verilen bağımsız gözetim firmalarına, yükümlülüklerini yerine getirmemeleri hâlinde ulusal markere ilişkin olarak lisans sahibine “a” bendi uyarınca uygulanan idari para cezasının dörtte biri uygulanacaktır (5015 sayılı Kanun m. 19/1-c).

5015 sayılı Kanunun 20. maddesinde petrol piyasasında ticari *faaliyetlerin geçici olarak durdurulması*, idari yaptırım çeşitlerinden biri olarak düzenlenmiştir. Buna göre, 5607 sayılı Kanunda belirtilen kaçakçılık fiillerinin işlendiği tespit edilen rafineri hariç, her türlü tesiste lisansa tabi tüm faaliyetler kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmeye veya bu konuda verilen mahkeme kararı kesinleşinceye kadar EPDK tarafından faaliyetlerin

¹⁰⁵ 5015 sayılı PPK’da öngörülen idari yaptırımlar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. **Ayaz**, s.98 vd; **Altındağ**, s. 37 vd; Örs, s.195 vd; **Kayıkçı**, s. 209 vd.

¹⁰⁶ **Ayaz**, s.104;**Altındağ**, s.88.

geçici olarak durdurulması gerekmektedir. Kaçakçılık fiilinin, sadece ulusal marker seviyesi ile ilgili olması durumunda, geçici durdurma kararı akredite laboratuvar analiz sonucuna göre verilecektir¹⁰⁷. Ancak alınan örnek şüpheli yakıtın, akredite laboratuvarında yapılan tetkiki sonucunda, bu yakıtın ulusal marker seviyesi bakımından standartlara uygun olmadığı anlaşılırsa, o zaman rafineri niteliğindeki işletmeler hariç, tüm tesis mühürlenerek yapılacak soruşturma ve kovuşturma sonucunda kesin karar verilecek, karar ortaya çıkana kadar işletme faaliyetlerinin geçici olarak durdurulacaktır. Yargılama sonucunda eğer ilgili kişi beraat eder veya hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilirse, işletmen yeniden faaliyetlerine başlayacaktır. İlgili kişi, yapılan yargılama sonrasında suçlu bulunursa o takdirde standartlara aykırı yakıt müsadere edileceği gibi, ilgilinin lisansı da şartların varlığı halinde iptal edilecektir¹⁰⁸.

Diğer taraftan 5015 Sayılı Kanunun 20.maddesinde lisans iptali de bir idari yaptırım türü olarak düzenlenmiş ve kaçak ürün ikmal edenlerin lisansının iptal edileceğine dair hükme yer verilmiştir (m.20/f)¹⁰⁹.

SONUÇ

Ulusal marker, gerek ithal edilen ve gerekse ülkemizde üretilen akaryakıtın kaynağını tespit etmek ve ülkeye hangi yollardan ve nasıl girdiğini izlemek amacıyla rafineri çıkışında veya gümrük girişinde EPDK'nın belirleyeceği şart ve özellikte akaryakıt eklenecek ve akaryakıtın özelliklerini bozmayacak niteliği haiz kimyasal bir ürünü ifade etmektedir.

Akaryakıt piyasasının işleyebilmesi için, akaryakıt kaçakçılığından kaynaklanan haksız kazancın ve haksız rekabetin önlenerek, adil bir rekabet

¹⁰⁷ **Ayaz**, s.130.

¹⁰⁸ **Altındağ**, s. 95; **Ayaz**, s. 130-131. Danıştay 13. Dairesi bir kararında (**02.07.2015, 2015/747-2015/2776**) , ulusal marker seviyesinin geçersiz olması durumunda, akredite laboratuvar sonucu bildirilinceye kadar Kurum tarafından alınacak idari tedbirin sadece kaçak akaryakıt satışını engellemeye yönelik olacağını, sadece kaçak akaryakıt olduğu seyyar kontrol cihazı ile tespit edilen tank ve pompaların mühürlenmesi gerektiğini, ulusal marker seviyesinin geçerli olduğu tespit edilen tank ve pompalar dahil istasyonun bütünüyle mühürlenemeyeceğini belirtmiştir (**Altındağ**, s. 94).

¹⁰⁹ "Dava dosyasının incelenmesinden; 5015 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak davacıya ait akaryakıt istasyonunda yapılan denetim sonucu düzenlenen tutanak ile, davacı tarafından dağıtıcısı haricinde kaçak ve menşei belli olmayan akaryakıt ikmal yapıldığının saptandığı anlaşılmaktadır. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 20. maddesinin 1. fıkrasında, giderilmesi mümkün olan aykırılıkların saptanması halinde ön araştırma veya soruşturma başlatılması öngörülmüş olup, anılan maddenin 2. fıkrasında ise, kaçak veya menşei belli olmayan ürün ikmal edenlerin lisansının iptal edileceğinin hükme bağlanmış olması karşısında davacının savunması alınarak idarî para cezası uygulanmasına ve bayilik lisansının iptaline ilişkin olarak verilen Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır." (Dan. 13. Dairesi, 2007/9328- 2009/9333, Örs, s. 214).

ortamının ve ürün güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla piyasa faaliyetlerinin eşitlikçi, istikrarlı, sağlıklı ve düzenli biçimde sürdürülebilmesi bakımından, akaryakıt kaçakçılığının önlenmesi büyük önem taşımaktadır. PPK'nın Genel Gereğesinde de ifade edildiği üzere; ülkemizde ulusal düzeyde bir marker uygulaması ihtiyacını doğuran temel husus, önemli vergi kayıplarına ve tüketicilerin refah kaybına neden olan, çevre ve insan sağlığına verdiği zararlar gündeme gelen akaryakıt kaçakçılığını önleme arzudur.

5015 sayılı Kanun; petrol piyasasında yürütülecek faaliyetlerin ilgili düzenlemelere uygunluğunun denetimi konusunda asıl yetki ve görevi bir bağımsız idari otorite olan EPDK'ya vermiştir. Anılan Yasa EPDK'yı, ulusal markeri merkezine alan ve bunun etrafına bir takım idari ve teknolojik yöntemleri (bayi otomasyon sistemi, ödeme kaydedici cihaz uygulaması, akaryakıt kalite izleme sistemi, araç, gemi ve akaryakıt takip sistemi) eklemek suretiyle bir denetim sistemi kurmak ile görevlendirmiştir.

Bir denetim mekanizması olarak başlatılan ulusal marker uygulaması sonucunda, ülke içerisinde yasal olarak serbest dolaşıma giren akaryakıt ile yasal olmayan akaryakıt ayrıştırılarak, ürün ikmal zincirinin her aşamasında ürün kalite denetimi yapılabilmekte ve kaçak akaryakıtın yurt içinde piyasaya arzı ve standart dışı akaryakıtın diğer akaryakıt ile karıştırılarak piyasaya sunulması engellenmektedir. Böylece piyasaya arz edilen akaryakıtın dolaylı olarak standartlara uygun olması da sağlanabilmektedir.

Kaçak ve standart dışı akaryakıtın satışının önlenmesi ve dolaşımda olan akaryakıtın piyasaya yasal yollardan girip girmediğinin tespiti amacıyla 01/01/2007 tarihinde başlayan ulusal marker uygulaması, kendisini güncelleme ve getiriliş amacını gerçekleştirme konusunda önemli başarılarla imza atmıştır. Bununla birlikte uygulamanın aksayan yönleri olmuş ve bazı yönlerden eleştirilere de maruz kalmıştır. Kimi eleştirilerde haklılık payı bulursa da marker uygulamasının ilk aylarında yaşanan teknik zorluklara rağmen zaman içerisinde yapılan iyileştirmeler ile ilgili Kurumlar ve sektörün çabaları sonucunda uygulamadaki sorunlar büyük ölçüde aşılarak olumlu bir noktaya gelmiştir. Yapılan marker denetimleri de büyük ölçüde olumlu sonuçlar vermiş ve marker uygulamaları da kayıt dışı faaliyetlerin azalmasında önemli bir rol oynamıştır. Bugün için ülkemiz petrol piyasasında en önemli denetim aracının ulusal marker uygulaması olduğunu; genel olarak denetim sisteminin başarısının da ulusal marker sisteminin, akaryakıt kalite izleme sistemi, bayi otomasyon sistemi, araç, gemi takip sistemi gibi tamamlayıcı diğer yöntemlerle entegre bir şekilde uygulanmasından geçtiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- **ALTINDAĞ, Samet**, 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu Çerçevesinde İdari Yaptırımlar ve Yargısal Denetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- **ARSLAN, Cem Barlas**, Akaryakıt Üzerindeki Vergi Yüğü, Ankara 2015.
- **ASLAN, İ.Yılmaz**, Enerji Hukuku Cilt 2: Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Ankara 2008.
- **ATAY, Hakan**, Akaryakıt Kaçakçılığı İle Mücadele Getirilmiş Yeni Yöntem:Ulusal Marker (www.eletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, son erişim tarihi:04/08/2017).
- **AYAZ, Bilal**, **Türk Petrol Piyasası Düzeninde Kabahatler Ve Yaptırımları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2019.
- **BALCI, Murat**, Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanununda Düzenlenen Kabahatler, Ankara 2010.
- **DEMİRCİOĞLU, Mustafa Yaşar**, Petrol Ürünleri Piyasasında Devlet Kontrolü ve İdari Müdahaleler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2010.
- **EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANLIĞI**, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2007 Raporu, Ankara Şubat 2008. (KOM 2007 Raporu)
- **EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KAÇAKÇILIK VE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANLIĞI**, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2018 Raporu, Ankara Şubat 2019 (www.egm.gov.tr, erişim 20/01/2020) . (KOM 2018 Raporu)
- **ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU**, Petrol Piyasası Sektör Raporu 2013 (<http://www.epdk.org.tr/TR/Dokumanlar/Petrol/YayinlarRaporlar/Yillik>, son erişim tarihi:14/04/2020).
- **ENERJİ PİYASASI DÜZENLEME KURUMU**, Ulusal Marker İle İşaretleme Kılavuzu, (<http://www.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8008>, son erişim: 03/03/2020).
- **ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI**, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Bağlı, İlgili ve İlişkili Kuruluşların Amaç ve Faaliyetleri, Ankara 2013.
- **ERTEKİN, Rafet**, Akaryakıt Ekonomisi, Gümrük Ticaret Dergisi, Cilt 5, Sayı:14, 2018.
- **GEDİK, Doğan**, 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na Göre Akaryakıt Kaçakçılığı Suçları, Ankara 2018.

- **GÖREN, Ahmet Ceyhan**, Türkiye’de Ulusal Marker Uygulaması: 10. Yıl, Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Ocak 2016, Yıl 28, Sayı: 325
- **Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2015 Faaliyet Raporu** (2016 yılında yayınlanmıştır).
- **İBİŞ, Mehmet**, Türkiye’de Ulusal Marker Uygulamaları, Enerji Uzmanları Derneği Yayını, Ankara 2018.
- **JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI 2018 YILI FAALİYET RAPORU** (<https://www.jandarma.gov.tr>, erişim 20/01/2020).
- **KAYIKÇI, Mehmet Suat**, Petrol Piyasası Hukuku, İstanbul 2015.
- **KİL, İlker Fatih**, Normatif Hukuk Bağlamında Akaryakıt Piyasası, Enerji Piyasası Bülteni, Kasım 2009, Sayı:9.
- **KİLER, Vahit**, Akaryakıt Kokar Yakıt Olmasın,. www.eleletemizturkiye.com/2/files/assets/basic-html/page2.html, son erişim tarihi:03/03/2020.
- **METİN, Erol Seyfi/KUMBAROĞLU, Gürkan**, “Impacts of Regulatory Transformation Processes to the Downstream Oil Market in Turkey”, International Journal of Energy Economics and Policy, 2018, 8(3), s.141-149.
- **ÖZKAN, Ahmet Fatih**, Türkiye’de Enerji Sektörüne İlişkin 10 Temel Sorun Alanı, Rekabet Dergisi, C.11, Sayı: 2, Nisan 2010.
- **PETDER 2008 Sektör Raporu** (<http://www.petder.org.tr>, son erişim tarihi: 13/03/2020).
- **PETDER 2008 Sektör Raporu** (<http://www.petder.org.tr>, son erişim tarihi: 13/03/2020).
- **PETDER 2014 Sektör Raporu** (<http://www.petder.org.tr>, son erişim tarihi: 13/03/2020).
- **PETDER 2018 Sektör Raporu** (<http://www.petder.org.tr>, son erişim tarihi: 13/03/2020).
- **REKABET KURUMU 1. DAİRE BAŞKANLIĞI, Akaryakıt Sektör Raporu** (İsmail Atalay Yolcu/Çiğdem Ünal/Harun Gündüz), Ankara 2008.
- **TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, Akaryakıt Kaçakçılığının Ekonomiye, İnsan ve Çevre Sağlığına Verdiği Zararın Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (10/238)**, 2005.
- **YAŞAR, Rauf Fırat**, Akaryakıt Kaçakçılığına Karşı Mücadelede Ulusal Markerin Yeri, Uzman Gözüyle Enerji Dergisi, Mayıs - Haziran 2018, Sayı: 7.